

Környezettudományi Központ

Center for Environmental Studies

1094 Budapest, Angyal u. 15/b. fszt. 4.

Tel: (1) 455-8055, Fax: (1) 216-0911

e-mail: mail@ktk-ces.hu, <http://www.ktk-ces.hu>

A ZÖLD KÖZBESZERZÉS HAZAI MŰKÖDÉSI RENDSZERÉNEK KIALAKÍTÁSA

Dr. Éri Vilma

Budapest, 2007. május

1. Bevezetés

A zöld közbeszerzés a fenntartható termelés és fogyasztás elősegítésének fontos piaci eszköze, amely kedvező közvetlen környezetvédelmi előnyei mellett serkenti az öko-innovációt és a környezetvédelmi iparágak fejlődését, ezáltal hozzájárul a gazdasági fellendüléshez és a foglalkoztatási célkitűzések eléréséhez is.

A zöld közbeszerzésben rejlő lehetőségek kihasználása érdekében az Európai Unió a saját hatáskörében meghozott intézkedések mellett sürgeti a tagállamok hasonló célú intézkedéseit. Az EU Bizottság 2003. június 18-i, az Integrált Termék Politikáról szóló kommunikációjában felszólította a tagországokat, hogy 2006 végéig készítsék el és tegyék közzé a zöld közbeszerzésre vonatkozó akcióprogramjukat.

A közösségi célkitűzésekkel összhangban a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium koordinálásával 2006 őszén munkacsoport alakult a magyar cselekvési terv elkészítésére. A munkacsoportban a környezetvédelem és a közbeszerzések területének szakmai képviselői egyaránt helyet kaptak. A magyar cselekvési terv a munkacsoportban elfogadott elvek és cél, valamint az Európai Bizottság iránymutatása alapján készült.

Ennek a tanulmánynak a célja, hogy a nemzeti cselekvési terv figyelembevételével javaslatokat tegyen a zöld közbeszerzés hazai működési rendszerének kialakítására.

A tanulmány

- meghatározza a környezetbarát vagy zöld közbeszerzés fogalmát, áttekinti a környezetbarát közbeszerzések előnyeit és akadályait,
- azonosítja a közbeszerzési folyamatban szereplők érdekeit és elemzi a szereplők közötti viszonyrendszert,
- bemutatja és értékeli a környezetbarát szempontú közbeszerzés jogszabályi hátterét,
- javaslatot tesz a zöld közbeszerzés rendszerének kialakítására: a kötelező és az önkéntes alkalmazás területeire, az egyes területeken kiemelten kezelendő termékcsoporthoz,
- a környezetbarát közbeszerzéssel kapcsolatos intézményi és állami feladatokra,
- a Nemzeti Cselekvési Terv végrehajtásával kapcsolatos feladatokra,
- a rendszer működésének ellenőrzésére szolgáló monitoringrendszer elemeire, valamint
- a környezetbarát kritériumok rendszerének kialakítására és működtetésére.

2. A környezetbarát közbeszerzés fogalma és a közbeszerzési folyamatban szereplők érdekei

Az emberiséget mind jobban aggasztó környezeti problémák legfőbb oka a fenntarthatatlan módon folytatott termelés mellett a fenntarthatatlan fogyasztás. A környezetvédelmi intézkedések hosszú időn át főképp a termelési oldalra koncentráltak, a főbb gazdasági szektorokat, a mezőgazdaságot, az ipart, a szállítást akarták környezetbaráttá tenni. Egyre nyilvánvalóbbá vált azonban, hogy a fenntartható termelés mellett *fenntartható fogyasztásra is szükség van*.

Attól függően, hogy mit és mennyit fogyasztunk, változik a felhasznált természeti erőforrások mennyisége és összetétele, a nyersanyagok kitermelése, szállítása, feldolgozása, illetve a termékek használata során fellépő környezeti hatás, valamint a termék használata után keletkező hulladék mennyisége és milyensége. Természetesen minél kisebb a fogyasztás, annál kisebb a környezeti hatása. A fenntartható fogyasztás azonban nem csupán azt jelenti, hogy a fogyasztó csak azt és csak annyit fogyaszt, amire és amennyire szüksége van, hanem azt is, hogy olyan környezetbarát termékeket keres, amelyek teljes élettartamuk során, az előállításukhoz felhasznált nyersanyagok kitermelésétől kezdve a használatuk után, hulladékként a lehető legkisebb mértékben károsítják a környezetet.¹

A környezetbarát termékek választásával elérhető környezeti előny annál nagyobb, minél nagyobb fogyasztóról van szó. A közsféra intézményei, a kormányhivatalok, minisztériumok, önkormányzatok, az állami kézben levő oktatási, egészségügyi és kulturális intézmények, a közszolgáltatók jelentős összegeket költenek különféle termékek és szolgáltatások vásárlására. Az Európai Unió közintézményeinek beszerzései átlagosan a GDP 16%-át teszik ki. Egyes termékek piacán (pl. energiatakarékos épületek, számítástechnikai berendezések, telekommunikáció, tömegközlekedési eszközök, energia stb.) a közsféra vásárlásai különösen fontosak.

A közsféra beszerzéseinek környezeti hatása azonban viszonylag kisebb piaci arány esetén is számottevő lehet. Évi 150,000 GWh-t kitevő villamosenergia felhasználással az Unió közintézményeinek piaci részesedése csupán 6-7%-os, mégis, ha ezt a mennyiséget megújuló forrásból szereznék be, szakértői becslések szerint ez évente 61 millió tonnával (az EU kiotói vállalásának 18%-ával) csökkentené az EU széndioxid kibocsátását.² További 0,8 millió tonna széndioxid-megtakarítást eredményezne az önkormányzatok régebbi számítógépeinek és katódcsőves monitorainak energiatakarékos számítógépekkel és TFT képernyőkkel való lecserélése³. Vagy ha minden európai uniós önkormányzat (nem az EU közsférájának egésze, hanem a közsféra kb. felét kitevő uniós önkormányzatok) víztakarékos WC-eket és vízcsapokat használnának, 3 millió ember éves vízfelhasználását, illetve ennek a vízmennyiségnek a kitermeléséhez, a keletkező szennyvíz tisztításához szükséges energiát lehetne megtakarítani.⁴ Nyilvánvaló, hogy az ilyen jellegű intézkedések nemcsak környezeti szempontból fontosak, hanem számottevő *penzügyi megtakarítást is jelentenek*.

¹ A fenntartható fogyasztás nem azonos a környezetbarát fogyasztással, ahogy a fenntartható fejlődés is szélesebb fogalom a környezet védelmének. A környezetbarát termékek előtérbe helyezése elsősorban a környezet védelmét szolgálja, és csak közvetetten a fenntartható fogyasztást. Ez utóbbiba a környezetvédelmi szempontok érvényesítése mellett a szociális szempontok érvényesítése is beletartozik.

² [6]

³ [12]

⁴ [8]

A közszféra környezettudatos beszerzéssel nemcsak közvetlenül, a megvásárolt környezetbarát termékek kedvezőbb környezeti hatása révén járulhat hozzá a környezet védelméhez, hanem közvetve, *a piacra gyakorolt befolyása* révén is: a környezetbarát termékek iránti vásárlásaik növelésével a gyártókat ösztönzik az ilyen termékek kifejlesztésére, a technológia megújítására, a környezetbarát termékek termelésének a felfuttatására. A tömegtermeléssel pedig végső soron ezen termékek ára csökkenhet, így egyre nagyobb számú vásárló számára válnak elérhetővé. Elterjedésüket a kedvezőbb árak mellett *a közintézmények példamutatása, az általuk alkalmazott zöld beszerzési gyakorlat demonstrációs hatása* is segítheti⁵ azáltal, hogy a vállalkozások és az egyéni fogyasztók is követik a közszféra bevált gyakorlatát. Ily módon a közpénzek környezeti szempontokat is figyelembe vevő elköltése nemcsak etikai szempontból helyeselhető, hanem környezetpolitikai szempontból is indokolt.

A környezetbarát közbeszerzés ezen előnyeinek kiaknázására már közel harminc éve megjelentek az első kísérletek, a gyakorlat terjedése azonban elmarad a kívánatostól. Az Európai Bizottság megbízásából 2005-ben végzett felmérés szerint az EU tagországok nagyjértékű közbeszerzési felhívásainak mindössze 36%-a tartalmazott tényleges környezetvédelmi feltételeket (Magyarország esetében ez az arány 26% volt),⁶ Az európai önkormányzatoknak csupán 19%-a folytat intenzívnek nevezhető zöld közbeszerzési gyakorlatot. Ezek az önkormányzatok a beszerzések több mint felénél alkalmaznak környezetvédelmi kritériumokat. A beszerzések több mint felénél zöld kritériumokat alkalmazó önkormányzatok aránya Svédországban a legnagyobb (50%), Svédországot a rangsorban Dánia (40%), Németország (30%), Ausztria (28%) és az Egyesült Királyság (23%) követi.⁷

A felmérés arra is rávilágított, hogy az európai beszerzők többsége valójában nincs tisztában a zöld beszerzés fogalmával, mert olyan közbeszerzési felhívásokat is környezettudatosnak gondol, amelyekben az ajánlattevőktől kizárólag az érvényben levő környezetvédelmi jogszabályi előírások betartását várták el, holott környezetbarát beszerzésnek az tekinthető, ha a beszerző szervezet az előírtnál szigorúbb normákat állít az ajánlattevők elé. Az előírásoknál szigorúbb környezetvédelmi feltételek nélkül a beszerzés nem felel meg az Unióban elfogadott zöld beszerzés felfogásnak.

Zöld közbeszerzésnek nevezük az olyan közbeszerzést, amelynek során a beszerző közintézmények a beszerzési folyamat minden szakaszában figyelembe veszik a környezetvédelem szempontjait, és az életciklusuk során a környezetre a lehető legkisebb hatást gyakorló megoldások keresésével és előnyben részesítésével ösztönzik a környezetbarát technológiák terjedését és a környezetbarát termékek előállítását. A zöld vagy környezetbarát közbeszerzés⁸ lényege tehát a jogszabályi előírásoknál szigorúbb környezetvédelmi követelmények tudatos alkalmazása, ahol a tudatosság a környezetvédelmi szempontoknak a beszerzési folyamat minden szakaszában való következetes érvényesítésében nyilvánul meg.

A zöld beszerzéseknek terjedését több tényező is akadályozza. Ezek közül a legfontosabb az a vélekedés, *hogy a környezetbarát termékek drágábbak a szokásos termékeknél.* A

⁵ Hamburgban egy energiahatékonysági intézkedések bevezetésére vonatkozó politikai döntés eredményeképpen 1500 állami, illetve önkormányzati épületben szereltek fel új, energiatakarékos világítóberendezéseket. Az ilyen világítóberendezések iránti kereslet nagysága a gyártókat innovatív megoldásokra ösztönözte, aminek hatására Hamburgban az új, energiatakarékos világítóberendezések és a kapcsolódó szolgáltatások piaca lényegesen bővült. Ez a magánszektorban is éreztette a hatását. Sok magáncég kezdett hasonló beruházásba. Lsd.[6]

⁶ [2]

⁷ Forrás: <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>

⁸ A tanulmányban a zöld beszerzés, környezettudatos beszerzés vagy környezetbarát beszerzés kifejezések jelentése azonos, ezeket a tanulmány szinonimákként használja.

tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a környezetbarát termékek nem szükségszerűen drágábbak. Ha beszerzési árak esetenként magasabb is, hosszabb távon, egész élettartamukat tekintve gyakran mégis olcsóbbak, mert tartósabbak vagy könnyebben és ezért olcsóbban javíthatók, energia- vagy víztakarékossági szempontból kedvezőbbek, hulladékaik könnyebben újrahasznosíthatóak vagy ezek a hulladékok olcsóbban kezelhetők stb.

Nem állja meg a helyét az a környezetbarát termékekkel szembeni másik szokásos kifogás sem, mely szerint e termékek minősége elmarad a többi termékétől. A mai környezetbarát papírt például, elődjétől eltérően, szemre nem lehet megkülönböztetni a szokásos papírtól, és használata nem teszi idő előtt tönkre az irodatechnikai berendezéseket. Minőség szempontjából a helyzet éppen fordított: tartósságuk, javíthatóságuk, energiatakarékos mivoltuk miatt általában *a környezetbarát termékek minősége a kedvezőbb.*

Bár az általánosan elterjedt véleményekkel ellentétben a környezetbarát termékek gyakran gazdasági és minőségi szempontból is előnyösebbek a szokásos termékekénél, a beszerzési döntést hozó szervezet szempontjából a környezetbarát alternatívák előnye nem mindig nyilvánvaló. A gazdasági, pénzügyi előnyök egy része például össztársadalmi szinten jelenik meg, nem pedig a beszerzési döntést hozó közintézménynél. Például a termék kiselejtezése után fennmaradó hulladék egyszerűbb kezelhetősége, újrafeldolgozhatósága a terméket beszerző, használó, majd selejtező szervezet szempontjából gyakran semmilyen gazdasági előnnyel nem jár, mert az esetleges újrafeldolgozhatóságból jelentkező haszon nem nála jelentkezik. Ilyen esetben, ha a beszerzési döntést hozó szervezet gazdasági szempontból nem érdekelt a környezetbarát alternatívában, esetleg mérlegelheti, hogy a közjó érdekében érdemes-e és mekkora pénzügyi áldozatot érdemes hoznia.

Ennek az akadálnak a leküzdéséhez részben gazdasági ösztönzőkre van szükség. Emellett a zöld beszerzésben élen járó országok tapasztalata szerint az is fontos, hogy a közintézmények és a közintézményeken belül a beszerzők zöld közbeszerzési törekvéseikhez erős és hatékony politikai támogatást kapjanak.

A zöld közbeszerzés elterjedésének másik legfontosabb akadály *a beszerzők felkészültségének, környezetvédelmi, jogi és piaci ismereteinek a hiányossága.* A beszerzők nincsenek tisztában a termékek környezeti hatásaival, nem ismerik a kapható környezetbarát termékeket, illetve az alkalmazható környezetvédő megoldásokat, nem tudják, milyen környezetvédelmi követelményeket kellene a szállítókkal szemben érvényesíteniük. Sok a környezetbarát közbeszerzések jogi lehetőségeivel kapcsolatos bizonytalanság is. Míg sokan úgy gondolják, a jogszabályok nem adnak lehetőséget a környezeti szempontból kedvezőbb ajánlatok preferálására, s ezért nem is próbálkoznak, szerte Európában gyakori az is, hogy a tenderfelhívások nem kellő szakszerűséggel, a közbeszerzési jogszabályokat sértő módon alkalmaznak környezetvédelmi szempontokat. Az ebből fakadó esetleges jogviták pedig riasztóan hathatnak a zöld közbeszerzés iránt érdeklődő többi közintézményre.

A helyzetet nehezíti, hogy *a beszerzők a zöld közbeszerzési problémák megoldásához nem kapnak kellő külső segítséget.* Hiányoznak az információs források, a döntést segítő eszközök, vagy a feladatok eredményes végrehajtását segítő módszerekről való tájékoztatás. Emiatt a beszerzők akkor is nehezen tudnák a zöld beszerzéssel kapcsolatos feladatokat elvégezni, ha megfelelően motiváltak lennének.

Hogy ezeknek az akadályoknak az elhárítása mennyire fontos feltétele az előrelépésnek, azt az is mutatja, hogy abban a hét európai országban (Ausztria, Dánia, Egyesült Királyság, Finnország, Hollandia, Németország és Svédország), amelyben a zöld közbeszerzés a leginkább elterjedt, egyaránt jellemzőek:

- az erős politikai ösztönzők, nemzeti útmutatók és/vagy nemzeti zöld közbeszerzési programok megléte,

- mindenki számára hozzáférhető információs források (mindegyiknek van zöld közbeszerzési internetes oldala és egyéb információs forrásai, melyek általában az egyes termékekre vonatkozó zöld beszerzési kritériumokat és műszaki követelményeket is tartalmaznak),
- az innovatív beszerzési technikák (a teljes életciklus során felmerülő költségek bírálati szempontként történő figyelembe vétele, a beszerzés tárgyának funkcionális meghatározása, illetve több változatú, környezetbarát variánsokat is tartalmazó ajánlattétel megengedése) gyakoribb alkalmazása,
- a beszerző szervezetek körében a környezeti vezetési rendszerek nagyobb elterjedtsége (ami egyben a zöld beszerzés nagyobb politikai támogatását is garantálja).

Nyilvánvaló: a környezetbarát közbeszerzés és a környezetbarát termékeket, szolgáltatásokat előállító ipar csak együtt fejlődhet. A környezetbarát termékek és szolgáltatások kínálatának bővüléséhez biztos, kiszámítható felvevőpiacra van szükség, és fordítva, a környezetbarát közbeszerzésnek előfeltétele a megfelelő minőségű, elérhető árú környezetbarát termék- és szolgáltatás-alternatívák megléte. A zöld közbeszerzés előmozdításához tehát a keresleti oldalon jelentkező akadályok elhárítása mellett szükség van a kínálati oldal problémáinak a megoldására is.

Ennek a feladatnak a megoldásában az államnak is szerepet kell vállalnia, hiszen a közpénzek gazdaságos és környezetbarát módon történő felhasználása, következésképpen a zöld közbeszerzés elterjedésének útjában álló akadályok elhárítása közérdek. Az államnak ezért egyrészt meg kell teremtenie a környezettudatos közbeszerzést segítő jogi és intézményi feltételeket, másrészt, ahogy a zöld közbeszerzésben sikeres országok példája mutatja, ösztönöznie, az oktatás és az információs szolgáltatás finanszírozásával, valamint saját példamutatásával segítenie kell az előrelépést.

A zöld beszerzés előmozdítását a nemzetközi szervezetek, így az OECD és az Európai Bizottság már évek óta szorgalmazzák. A Bizottság több ilyen célú intézkedést is hozott.

Az OECD 2002-ben azt ajánlotta a tagországainak, hogy a termékek és szolgáltatások (beleértve a fogyóeszközöket és a beruházási javakat, az infrastrukturális és építési beruházásokat is) közbeszerzési folyamatában fordítsanak nagyobb figyelmet a környezetvédelmi szempontokra.

Az Európai Unióban a környezetbarát közbeszerzés a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos célok elérésének egyik eszközeként helyet kapott számos stratégiai dokumentumban, így a 2002-ben elfogadott és 2006-ban megújított fenntartható fejlődési stratégiában, a Közösség 2002. évi 6. környezetvédelmi akcióprogramjában, az Integrált Termék Politikában, a Városi Környezet Tematikus Stratégiában, valamint a Környezettchnológiai Közösségi Cselekvési Tervben (ETAP) is. A zöld közbeszerzést valamennyi dokumentum fontos piaci eszközként említi, amelynek egyéb környezetpolitikai eszközök (így a termékek környezeti hatásának következtében fellépő externális költségek internalizálása, a környezeti felelősség, a nyersanyag- és hulladékpolitikák, a környezeti menedzsment rendszerek alkalmazása, vagy a környezetbarát termékek előállításának ösztönzése stb.) mellett fontos szerepet kell kapnia a termékek kedvezőtlen környezeti hatásainak a mérséklésében. A dokumentumok kiemelik, hogy a zöld közbeszerzés ösztönzi az öko-innovációt, a környezetbarát technológiák kidolgozását és átvételét, s ezzel hozzájárul a lisszaboni folyamathoz.

Az Unió a környezetbarát beszerzés szempontjait is figyelembe véve módosította a közbeszerzés jogi szabályozását. A korábbi, 2001 előtti közbeszerzési direktívák még nem tettek említést a környezetvédelmi szempontok érvényesíthetőségéről. 2001-ben azután az Európai Bizottság a közbeszerzés területén érvényesítendő környezeti és a piaci szabad

versenyhez kapcsolódó célok összeegyeztetését megkönnyítendő, értelmező közleményt jelentetett meg a zöld közbeszerzéssel kapcsolatban⁹, amely megengedte, hogy a győztes pályázó kiválasztásánál környezetvédelmi szempontokat is figyelembe vegyenek, bár az értelmező közlemény nyilatkozatnak nem volt jogi hatálya. Az új, 2004-ben elfogadott közösségi közbeszerzési irányelvek¹⁰ immár megfelelő jogi hatállyal biztosítják a lehetőséget arra, hogy a környezetvédelmi megfontolásokat a közbeszerzési eljárások során az ajánlatkérők érvényesítsék. Az előkészítés alatt álló, az Európai Bizottság által javasolt, a környezetbarát járművek beszerzésére vonatkozó direktíva már túlmegy a környezeti szempontok érvényesítési lehetőségének a biztosításán, amikor az állami szervezetek előírja, hogy a 3,5 tonnánál nehezebb járművek beszerzésére rendelkezésre álló éves keretük legalább 25%-át környezetbarát járművekre fordítsák.¹¹

A jogi feltételek megteremtésével párhuzamosan további, a zöld közbeszerzést kedvezően érintő európai intézkedések is születtek. A Bizottság 2003. június 18-i, az Integrált Termék Politikáról szóló kommunikációjában kötelezettséget vállalt saját a zöld közbeszerzési akcióprogramjának elkészítésére. Saját beszerzéseiben (a közbeszerzési direktívák adta kereteken belül) előnyben részesíti az EU öko-címke kritériumokat kielégítő termékeket. Környezetbarát közbeszerzési és öko-címke honlapokat működtet (ez utóbbin részletes tájékoztatást ad nemcsak az öko-címke kritériumokról, hanem az Unióban és az egyes tagállamokban kapható EU öko-címkés termékekről is). A zöld közbeszerzés előmozdítására az Unió összes hivatalos nyelvén kiadták azt a kézikönyvet, amely a hatóságoknak ad gyakorlati tanácsokat a zöld közbeszerzésről, azon belül az új környezetbarát technológiák megvásárlásáról.

Az Unió a tagállamok szintjén is szorgalmazza a zöld közbeszerzések érdekében tett intézkedéseket. Ahogy arról már korábban szó esett, az EU Bizottság 2003. június 18-i, az Integrált Termék Politikáról szóló közleményében, majd a Környezettechnológiai Közösségi Cselekvési Terv végrehajtásáról szóló beszámoló 2005. évi közleményében sürgette a tagországokat, hogy 2006 végéig készítsék el és tegyék közzé saját zöld közbeszerzési akcióprogramjukat. Az Európai Unió Bizottságának az Unió fenntartható fejlődési stratégiájának felülvizsgálatával kapcsolatos közleménye az elfogadásra ajánlott cselekvési terv részeként hangsúlyozta, hogy "a tagállamoknak jelentős közbeszerzési forrásaikat hatékonyabban kell kihasználniuk az innovatív, energiahatékonyabb és tisztább alkalmazások térnyerésének támogatása érdekében." A megújított, az Európai Tanács 2006. június 15-16-i ülésén elfogadott fenntartható fejlődési stratégia pedig azt a célt tűzi ki, hogy 2010-ig a zöld közbeszerzés uniós átlagaránya érje el a zöld közbeszerzés tekintetében legjobban teljesítő tagállamok 2006. évi szintjét. Ennek érdekében a „Bizottság és a tagállamok kidolgozzák a zöld közbeszerzésre vonatkozó legjobb gyakorlat és szakértelem megosztásának strukturált folyamatát, figyelembe véve a zöld közbeszerzés helyi és regionális szinten történő előmozdításának lehetőségeit. A Bizottság lehetővé teszi a zöld közbeszerzéssel kapcsolatos teljesítmény rendszeres, az EU egészére kiterjedő értékelését egy elfogadott, objektív paramétereken alapuló értékelési módszertan alapján, és 2007-ig a tagállamokkal közösen

⁹ EC Interpretative Communication on the Community law applicable to public procurement and the possibilities of integrating environmental considerations in public procurement. 4 July 2001. COM (2001) 274

¹⁰ Az Európai Parlament és a Tanács 2004. március 31-i 2004/18/EK irányelve az építési beruházásra, árbeszerzésre és szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról (a továbbiakban a 2004/18/EK irányelv) és az Európai Parlament és a Tanács 2004. március 31-i 2004/17/EK irányelve a vízügyi, energiaipari és postai ágazatban működő ajánlatkérők beszerzési eljárásainak összehangolásáról (a továbbiakban a 2004/17/EK irányelv)

¹¹ A Bizottság IP/05/1672 számú sajtóközleménye.

megvizsgálja a zöld közbeszerzés egyéb főbb termékcsoportok körében történő előmozdításának legjobb módjait.”¹²

Az Unióban tehát adottak a feltételek a tagországok zöld közbeszerzési programjainak sikeres megvalósításához.

¹² [13]

3. A környezetbarát közbeszerzés jogi háttere

Az EU közbeszerzésre vonatkozó jogszabályaival összhangban a hazai közbeszerzési jogszabályok, mindenekelőtt a 2003. évi CXXIX. A közbeszerzésekről szóló törvény elsődleges alapelve a verseny tisztasága és nyilvánossága, az ajánlattevők esélyegyenlősége. Ezen alapelv érvényesülése mellett azonban *a törvény explicit módon többféle lehetőséget kínál a környezetvédelmi szempontoknak a közbeszerzési folyamatban történő érvényesítésére.*

A törvény értelmében a környezetvédelmi szempontokat érvényesíteni lehet:

- a beszerzés tárgyának a meghatározásánál;
- a műszaki követelmények megfogalmazásánál;
- többváltozatú (alternatív) ajánlattétel megengedése;
- az alkalmassági szempontok között;
- a bírálati szempontok meghatározásánál;
- a szerződéses feltételek, illetve a szerződés teljesítését szabályozó előírásai között.

A beszerzés tárgyának meghatározásánál az ajánlatkérő a beszerezni kívánt termék vagy szolgáltatás megnevezésével (energiatakarékos világító rendszerek, környezetbarát takarító szolgáltatás) utalhat arra, hogy a beszerzésben fontosnak tartja a környezetvédelmi szempontokat.

A beszerezni kívánt termék vagy szolgáltatás *műszaki leírása* a törvény szerint tartalmazhat a környezetvédelmi teljesítményre vonatkozó követelményeket; építési beruházás esetén az építési eljárásokat vagy technológiákat. Amennyiben az ajánlatkérő a műszaki leírás keretében teljesítmény-, illetve funkcionális követelményeket állapít meg, a törvény arra is lehetőséget ad, hogy az ajánlatkérő „az európai vagy nemzeti (illetve nemzetközi) ökocímekre vagy bármely más ökocímke által meghatározott részletes leírásokra, vagy szükség esetén azok egy részére” hivatkozzon.

A műszaki leírások technikailag korlátlan, jogszerű lehetőséget kínálnak a beszerezni kívánt termék vagy szolgáltatás tulajdonságainak, környezeti jellemzőinek a pontos meghatározására. Az ajánlatkérő például korlátozhatja a takarítást végző szolgáltató által használható tisztítószereket vagy az utak téli síkosságmentesítésére használható vegyszereket, előírhatja az épület szigetelésére használt anyagok hőszigetelési jellemzőit, az útburkolati jelek festésére használandó festék tartósságát, kopásállóságát stb. A műszaki leírásba kerülő környezetvédelmi előírások számával, szigorúságával azonban vigyázni kell, mert a túlzottan szigorú követelmények rendkívül drága ajánlatokhoz vezethetnek, vagy előfordulhat, hogy a felhívásra egyetlen ajánlat sem érkezik. A műszaki leírás keretében elsősorban akkor érdemes szigorú követelményeket alkalmazni, ha a termék környezeti teljesítménye kiemelkedően fontos (pl. érzékeny vízbázis felett vagy természetvédelmi területen végzett szolgáltatás vagy beruházási tevékenység), vagy ha a piaci kínálat ismeretében több ajánlattevőtől is megfelelő árú ajánlat várható.

A többváltozatú, alternatív ajánlattétel megengedése esetén az ajánlattevő lehetőséget kap az „alap” és a „zöld”(egy „zöld” és egy „zöldebb”) változat(ok) bemutatására. Ezzel a megoldással bővíthető a felhívásra érkező megoldási változatok száma. Ez a megoldás akkor hasznos, ha az ajánlatkérő nem ismeri eléggé a piacot, nincs elég ismerete a szóba jövő termékváltozatokról, és szeretne a megoldások széles köréből válogatni.

Az ajánlatkérő az ajánlati felhívásban a *szakmai alkalmassági követelmények* között is érvényesíthet környezetvédelmi szempontokat. Előírhatja, hogy az ajánlattevő rendelkezzen a szükséges környezetvédelmi képzettséggel, szakmai tapasztalattal, a környezetvédelmi cél

eléréséhez szükséges berendezéssel, vagy a munka környezetvédelmi szempontból megfelelő elvégzését garantáló környezeti vezetési rendszerrel.

A törvény értelmében az ajánlatkérő az ajánlati felhívásban köteles meghatározni az ajánlatok *bírálati szempontját*. A bírálati szempont a legalacsonyabb összegű ellenszolgáltatás vagy az összességében legelőnyösebb ajánlat lehet. Az összességében legelőnyösebb ajánlatnak mint bírálati szempontnak az alkalmazása lehetővé teszi, hogy az ár mellett a bírálók az ajánlat környezetvédelmi jellemzőit is értékeljék, így a gazdasági és a környezetvédelmi szempontokat egyidejűleg mérlegelve hozhassanak döntést.

Az összességében legkedvezőbb ajánlat mint bírálati szempont érvényesítése során az ajánlatkérő a döntését *a teljes életciklus-költség* alapján is meghozhatja. A teljes életciklus-költség kalkulálásakor a termék vagy szolgáltatás beszerzési árát, az üzemeltetés során a termékkel vagy szolgáltatással kapcsolatosan felmerülő összes költséget, illetve a használatból való kivonással kapcsolatos (pl. hulladékelhelyezési) költségeket is számításba veszik. Ezzel bizonyos mértékig a környezetvédelemmel kapcsolatos költségek (az energiafogyasztás költsége vagy a leselejtezés költségei) is beszámításra kerülnek. Ez a módszer a környezetbarát termékek szempontjából általában kedvezőbb eredményt ad, mint a beszerzési árak összehasonlítása, mivel a környezetbarát termékek életciklus-költségét mérsékli a termék tartóssága (az azonos időszakra vetített életciklus-költségük ugyanis alacsonyabb, mint a kevésbé tartós termékeké, amelyeket korábban kell selejtezni és újjakkal pótolni), kedvező energiahatékonysága vagy a termék hulladékának alacsonyabb kezelési költsége. Az alacsonyabb üzemeltetési vagy fenntartási költségek és a kedvezőbb selejtezési költség ellensúlyozhatja az esetleg magasabb beszerzési költségeket. A különböző termékek életciklus-költségének összevetése ilymódon gazdasági szempontból is ésszerűbb megoldás, mint csak a beszerzési árak összehasonlítása.

A környezetvédelmi szempontok alkalmazásának lehetőségeit az is bővíti, hogy a közbeszerzési törvény 53. § (6) szerint „Az ajánlatkérő az ajánlati felhívásban előírhatja, hogy a nyertes ajánlattevővel kötendő szerződés teljesítését sajátos - a jogszabályokkal összhangban álló - feltételekhez, így különösen szociális, illetőleg környezetvédelmi feltételekhez köti.” E felhatalmazással élve az ajánlattevő *a szerződésben* kikötheti például, hogy a terméket ne a csúcsgyártó idején szállítsák ki, vagy hogy a csomagolási göngyöleget a szállító visszavegye, az újonnan beszerzett termék elődjét (az újonnan vásárolt hűtőszekrény esetén a régijt) a szállító elszállítsa és környezetbarát elhelyezéséről gondoskodjon.

Az ajánlatkérők a környezetvédelmi szempontok alkalmazási lehetőségeivel csak úgy élhetnek, ha közben nem sértik meg a közbeszerzési törvénynek a verseny tisztaságára és átláthatóságára vonatkozó alapelveit. Ez a követelmény azonban a környezetbarát szempontok érvényesítését nem akadályozza. Lényegében az ajánlatkérések elkészítésekor és a beszerzési során az alábbiakra kell vigyázni:

- *Átláthatóság*: az ajánlattevőket előre tájékoztatni kell a környezetvédelmi szempontokról, és a környezetvédelmi szempontokat világosan, konkrétan kell megfogalmazni, úgy, hogy az ajánlatok tárgyilagosan, objektíven összehasonlíthatók legyenek. A korábban példaként felhozott energiatakarékos világítási rendszerek ajánlati felhívásában világosan meg kell határozni, mit tekint az ajánlatkérő energiatakarékos világítási rendszernek, vagy az összességében a legelőnyösebb ajánlat mint bírálati szempont alkalmazása esetén alkalmazott bírálati szempontoknak „mennyiségi vagy más módon értékelhető tényezőkön kell alapulniuk”.
- *Egyenlő elbírálás*: a környezetvédelmi szempontok szerepeltetése nem irányulhat meghatározott ajánlattevők kizárására, és nem hozhat előnybe egyes beszállítókat vagy a

beszállítók egy csoportját. Ezt a közbeszerzési törvény több helyen is hangsúlyozza, pl. a műszaki leírással kapcsolatban az 58. § (7) bekezdésében: „Az ajánlatkérő a közbeszerzési műszaki leírást nem határozhatja meg oly módon, hogy egyes ajánlattevőket, illetőleg árukat az eljárásból kizár, vagy más módon indokolatlan és hátrányos vagy előnyös megkülönböztetésüket eredményezi.”

- A felhívásban szereplő környezetvédelmi szempontoknak *közvetlenül* a beszerezni kívánt termékre/szolgáltatásra kell vonatkozniuk. A közbeszerzési törvény értelmében a közbeszerzési műszaki leírás „a közbeszerzés tárgya tekintetében megkövetelt jellemzőket” tartalmazza, „amelyek alapján a közbeszerzés tárgya oly módon írható le, hogy az megfeleljen az ajánlatkérő által igényelt rendeltetésnek”. Ez a gyakorlatban például azt jelenti, hogy csak indokolt esetben lehet kikötni a beszerezni kívánt terméket előállító vállalat egészének környezetbarát működését, és óvatosan kell bánni a gyártási technológiára vonatkozó megkötésekkel, ellenkező esetben az ajánlatkérőt megvádolhatják a verseny tisztaságának akadályozásával vagy az ajánlattevők indokolatlan megkülönböztetésével. A vásárolt papírterméknek vagy közlekedési eszköznek a beszerző szervezet által érzékelt környezetbarát tulajdonságait ugyanis nem befolyásolja, hogy a terméket milyen technológiával állították elő, és hogy a gyártónak van-e környezetközpontú irányítási rendszere. Ezért a beszerző szervezet az öko-címke kritériumoknak csak a termékre vonatkozó kikötéseit szerepeltetheti a műszaki leírásban. Egy épület esetében ugyanakkor az épület tulajdonságait alapvetően meghatározza, hogy milyen építési eljárással készült. A környezetbarát takarítási szolgáltatás vagy a hulladékkezelési szolgáltatás esetében is más a helyzet. Itt ugyanis a nyújtott szolgáltatás környezetbarát minőségére garancia lehet a környezetközpontú irányítási rendszer megléte és működése, ezért a beszerző előírhatja, hogy a pályázók EMAS vagy az EMAS minősítésnek megfelelő környezetközpontú irányítási rendszert működtessenek.
- *Az azonos tartalmú minősítéseket, tanúsítványokat egyformán kell az értékelésnél elbírálni.* Ha a ajánlatkérő az ajánlattevő alkalmasságát bizonyos környezetvédelmi vezetési rendszereknek való megfeleléshez köti, s a vezetési rendszernek való megfelelés „tanúsításához független szervezet által kiállított tanúsítvány benyújtását írja elő, ... az ajánlatkérő köteles elfogadni az Európai Unió más tagállamában bejegyzett szervezettől származó egyenértékű tanúsítványt, továbbá az egyenértékű környezetvédelmi vezetési rendszerek egyéb bizonyítékait is.”¹³

Mint látható, a versenyjog tiszteletben tartása lényegében nem akadályozza a környezetvédelmi szempontok figyelembe vételét a közbeszerzési eljárásban. Az ajánlatkérők jelentős kötöttségek nélkül többféle jogi lehetőség közül választhatnak igényeiknek, helyzetüknek, lehetőségeiknek megfelelően.

A környezetbarát közbeszerzések szempontjából *sajátos jogi helyzetben vannak* a minisztériumoknak, a tárca nélküli miniszterek hivatali szerveinek, a központi költségvetésben önálló fejezettel rendelkező országos hatáskörű és egyéb szerveknek, a társadalombiztosítási költségvetési szerveknek, továbbá más, fejezeti jogosítványokkal felhatalmazott szerveknek és személyeknek, valamint a felügyeletük alá tartozó költségvetési szerveknek *a központosított közbeszerzési rendszer hatálya alá tartozó közbeszerzései* és beszerzései. A beszerzéseknek ennek a mérete és összehangolt igényei miatt különösen fontos részében alkalmazandó környezeti szempontokat az országosan kiemelt termékekre vonatkozó állami normatívákról szóló, évente módosított 1/2004. (MK 108.) MeHVM tájékoztató tartalmazza. Ezek a környezetvédelmi szempontok folyamatosan bővülnek és fejlődnek, kidolgozottságuk termékcsoportonként jelentős eltérést mutat. Bár az adott jogi

¹³ 2003. évi CXXIX. A közbeszerzésekről szóló törvény 68.§ (5)

keretek ebben az esetben is lehetőséget adnak környezetvédelmi szempontok figyelembe vételére, a következetesebb zöld beszerzéshez a jelenleginél részletesebben kidolgozott szempontokra, az ökcímkek követelményeinek átvételére vagy adaptálására lenne szükség .

A jogszabályok ugyanakkor explicit módon nem rendelkeznek arról a környezetbarát közbeszerzés szempontjából fontos kérdéstről, hogy szabad-e a közintézményeknek vagy az önkormányzatoknak önkéntes alapon, igényeiket összehangolva, együttesen fellépni a piacon. Az együttes beszerzés megsokszorozhatja azt az öko-innovációs hatást, amit az egyes intézmények egyedül kiválnak, s az együttes fellépéssel le lehet szorítani a környezetbarát termékek és szolgáltatások árait. A zöld közbeszerzésekkel régebben foglalkozó országokban már több példa is mutatja az ilyen együttes zöld beszerzések előnyeit. Az, hogy a közbeszerzési törvény nem tiltja, de nem is említi lehetőségként a *közintézmények beszerzési társulását*, miközben több helyen is kitér az ajánlattevők együttes ajánlattételének szabályaira, elbizonytalaníthatja a beszerzőket. Pedig a közös beszerzésnek nincs jogi akadálya, és a közös beszerzés (bár nem zöld beszerzések esetében) nálunk is létező gyakorlat.

4. A megvalósítás folyamata: a zöld közbeszerzés rendszere

A hazai közintézmények beszerzései a beszerzés formája tekintetében három csoportra oszthatók: a központosított közbeszerzés keretében lebonyolított beszerzésekre, az intézmények által megvalósított közbeszerzésekre és az eseti beszerzésekre. A környezettudatos beszerzés feltételei az egyes beszerzési formák esetében jelentős mértékben különböznek egymástól.

A zöld beszerzés feltételei megfelelő politikai támogatás mellett a *központosított közbeszerzés* esetében a legkedvezőbbek. A nagyobb piaci részesedésnek köszönhetően itt a legelőnyösebb a beszerzők tárgyaló pozíciója, ezért a környezetvédelmi követelmények a központosított közbeszerzés keretében könnyebben érvényesíthetők. A zöld közbeszerzés lebonyolításának tranzakciós költségei is itt a legkedvezőbbek. A piackutatás, illetve az alkalmazható környezetvédelmi követelmények összegyűjtésének és kiválasztásának költségei ugyanis lényegében függetlenek a beszerzés értékétől, nagyobb értékű beszerzés esetén ugyanakkor az egységnyi beszerzésre jutó piackutatási költség, illetve a környezetvédelmi információ megszerzésének költsége nyilvánvalóan kisebb. Értelemszerűen a kisebb beszerzési volument jelentő *intézményi közbeszerzés*, illetve az *eseti vásárlások* esetében a beszerző piaci súlyával együtt gyengül a tárgyalópozíciója, nehezebbé válik a környezetvédelmi szempontok érvényesítése, és magasabbak az egységnyi beszerzésre eső tranzakciós költségek is.

Alkalmasszerűen a kis értékű eseti vásárlásoknál is érvényesíthetők a környezetvédelmi szempontok. Az eseti környezettudatos beszerzéseknek az összes közbeszerzéseken belüli aránya azonban természetszerűen kicsi, és ezek statisztikai nyomkövetése is nehezen megoldható, ezért a Zöld Közbeszerzési Nemzeti Cselekvési Tervet célszerű a központosított közbeszerzésre és az intézményi (decentralizált) közbeszerzésre korlátozni. Amennyiben az első két területen sikerül számottevő eredményeket elérni, várható, hogy ez az eseti intézményi beszerzésekre éppúgy pozitív hatással lesz majd, mint a vállalati és a háztartási beszerzésekre.

4.1. A központosított közbeszerzések

4.1.1. A központosított közbeszerzések jellemzői

A Közbeszerzések Tanácsának 2005. évi országgyűlési beszámolója szerint a 2005. évben a központosított közbeszerzések keretében lebonyolított beszerzések értéke közel 65 milliárd Ft volt. A központosított közbeszerzés jelentős szemléletformáló hatással bír, hiszen a 2005. évben a központosított közbeszerzésbe a jogszabályi előírások alapján több mint 1000 költségvetési intézmény, míg saját elhatározásból csaknem 900 önként csatlakozó szervezet kapcsolódott be.

A központosított közbeszerzés elmúlt 5 évi forgalmi adatait a 1. táblázat szemlélteti (az értékek milliárd Ft-ban).

1. táblázat: Központosított közbeszerzések forgalmi adatai 2000-2005. évekre

<i>Termékkörök</i>	<i>2001. év</i>	<i>2002. év</i>	<i>2003. év</i>	<i>2004. év</i>	<i>2005. év</i>
Informatika	32,76	49,84	36,76	41,81	35,09
Távközlés	1,42	3,26	5,09	5,68	4,72
Irodatechnika	1,27	1,89	2,06	0,97	1,60
Bútor	3,45	5,86	5,90	4,28	3,92
Papíráru	3,55	3,13	4,25	3,57	3,63
Gépjármű	5,38	7,77	4,95	5,03	3,35
Üzemanyag	9,17	8,33	9,45	9,56	10,63
Egészségügy	1,53	2,50	2,25	2,25	1,93
Mindösszesen	58,53	82,58	70,71	73,15	64,87

Ahogy a táblázatból is látható, a központosított közbeszerzés ún. kiemelt termékei közé a kommunikációs eszközök és szolgáltatások, az információtechnológiai rendszerek, az irodatechnikai berendezések, a papíripari termékek, a gépjárművek, a gépjármű-üzemanyagok és az egészségügyi termékek tartoznak.

Ezek közül a környezetbarát közbeszerzésbe azokat a termékcsoportokat érdemes bevonni, amelyeknél rendelkezésre áll egy tudományos vizsgálatokra alapozott környezetbarát kritériumrendszer és a hazai piacon elérhetőek a kritériumrendszer követelményeinek megfelelő termékek. A termékcsoportok kiválasztásánál ezek mellett fontos szempont az is, hogy az egyes termékek mennyire alkalmasak a környezeti szemléletformálásra, azaz hogy milyen széles körhöz jutnak el ezek a környezetbarát termékek, mennyire látható rajtuk, hogy környezetbarátak, stb.

A fenti szempontok alapján a központosított közbeszerzés körében a környezetbarát közbeszerzésre javasolható termékcsoportok

- a számítástechnikai és irodai berendezések (számítógépek, nyomtatók, fénymásolók, faxok, szkennerek, iratmegsemmisítő gépek,
- az irodai papírtermékek és az irodaszerek, valamint
- a gépjárművek.

A központosított közbeszerzések esetén a környezetbarát beszerzések arányát viszonylag gyorsan lehet növelni, mivel a gyors előrelépést a beszerzések piaci súlyán, az erős tárgyalópozíción és a viszonylag alacsonyabb tranzakciós költségeken kívül az a körülmény is segíti, hogy csupán egyszeri döntésre és a szükséges jogi feltételek megteremtésére van szükség, képzési igény is csak szűk körben jelentkezik. A környezettudatos beszerzések bővítését az is megkönnyíti, hogy a központosított közbeszerzést bonyolító Központi Szolgáltatási Főigazgatóság a beszerzéseinél bizonyos mértékig eddig is törekedett a környezetvédelmi szempontok érvényesítésére.

4.1.2. A központosított közbeszerzések zöldítésével kapcsolatos állami feladatok

A központosított közbeszerzések környezettudatosságának fokozása érdekében elsősorban *a jogszabályi háttér módosítására*, a beszerzést végző dolgozók *képzésére* van szükség.

1. A központosított közbeszerzésekkel kapcsolatos végrehajtási rendelkezéseket a központosított közbeszerzési rendszerről, valamint a központi beszerző szervezet feladat- és hatásköréről szóló 168/2004. (V. 25.) Korm. rendelet szabályozza. Az e körben meghatározott célok teljesítéséhez a környezetvédelmi szempontú közbeszerzés kötelező jellegű előírására és a jogszabály módosítására van szükség.

2. A központosított közbeszerzésre vonatkozó 1/2004. (MK 108.) MeHVM tájékoztató soron következő módosításánál a vonatkozó ökocímke kritériumokat be kell építeni az egyes termékek környezetvédelmi követelményei közé.

3. Az 1/2004. (MK 108.) MeHVM tájékoztató módosításánál beépítendő környezetvédelmi kritériumok összeállítására. Szakértők közreműködésével a meglévő hazai és európai ökocímke kritériumok felhasználásával ki kell dolgozni azokat a környezetvédelmi követelményeket, amelyek bekerülnek a MeHVM rendeletben az érintett termékekkel kapcsolatos követelmények közé, s amelyeket a központosított közbeszerzés során az MeHVM rendeletben felsorolt egyes termékeknél érvényesíteni kell.

4. A Központi Szolgáltatási Főigazgatóság alkalmazottainak felkészítése a zöld közbeszerzéssel kapcsolatos feladatok ellátására. (Útmutató, rövid tréning.)

5. Az eredmények mérési rendszerének és közzétételének a szabályozása. A Központi Szolgáltatási Igazgatóságnak az éves jelentésében szerepeltetnie kell a zöld közbeszerzésre vonatkozó adatokat, így elsősorban termékcsopontonként a legalább egy ökocímke kritériumot kielégítő környezetbarát termékek beszerzésének összértékét, az adott termékcsoport beszerzésein belül képviselt arányát. (Amennyiben több környezeti szempont egyidejű érvényesítésére is sor kerül, az adatokat tovább kellene bontani az alkalmazott környezetvédelmi kritériumok száma szerint.)

4.2. Intézményi közbeszerzések (a központosított közbeszerzéseken kívül eső közbeszerzések)

4.2.1. Az intézményi közbeszerzések jellemzői

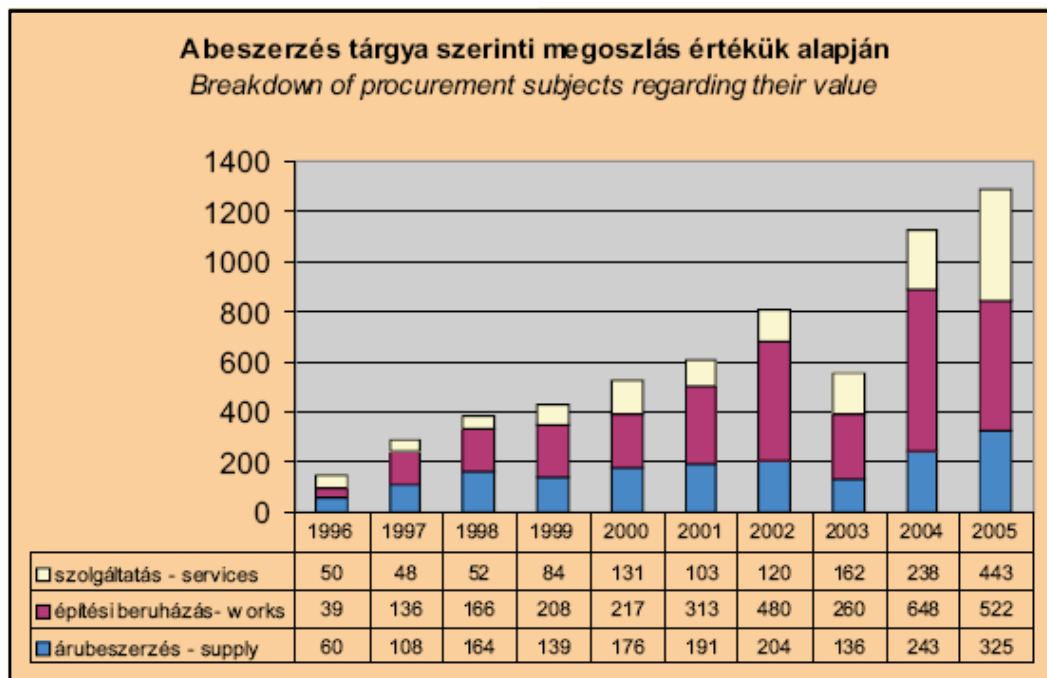
A Közbeszerzések Tanácsának 2005. évi országgyűlési beszámolója szerint a 2005. évben a közbeszerzések értéke az egyszerű eljárásokkal együtt összesen 1450 milliárd Ft volt. Ezen belül a nemzeti és a közösségi eljárásrendben lefolytatott 3782 eljárás összértéke 1291,3 milliárd Ft-ot tett ki. A Közbeszerzések Tanácsa által vezetett nyilvántartás szerint a közbeszerzési törvény hatálya alá több mint 8 ezer ajánlatkérő tartozik.

A főbb ajánlatkérői kategóriák 2004-2005. évi közbeszerzési adatai a következő táblázatban láthatók (az értékek milliárd Ft-ban):

2. Táblázat: Közbeszerzések adatai 2004-2005. évekre

Ajánlatkérő típusa	2004				2005			
	eljárások száma	%	érték	%	eljárások száma	%	érték	%
Központi költségvetési szervek	1 039	28,4	206,9	18,3	905	23,9	294,9	22,8
Helyi önkormányzatok és intézményeik	1 474	40,3	242,3	21,5	1 691	44,7	291,7	22,6
Közjogi szervek	199	5,4	398,8	35,3	510	13,5	114,8	8,9
Közszolgáltató	390	10,7	182,2	16,1	541	14,3	572,3	44,3
Egyéb	556	15,2	99,5	8,8	135	3,6	17,6	1,4
Éves összes	3 658	100,0	1 129,7	100,0	3 782	100,0	1 291,3	100,0

A közbeszerzéseknek a beszerzés tárgya szerinti megoszlását szemlélteti az alábbi ábra¹⁴:

1. ábra: A közbeszerzések megoszlása a beszerzés tárgyán alapján, millió Ft

Mint látható, az utóbbi években a beszerzéseken belül az építési beruházások jelentették a legnagyobb tételt, a beszerzések fennmaradó részén a szolgáltatások és az árubeszerzések nagyjából azonos arányban osztoztak. A beszerzett áruk és szolgáltatások köre igen széles, s az egyes termék-, illetve szolgáltatáscsoportokban a zöld beszerzés megvalósításának feltételei különbözőek.

Európai tapasztalatok szerint¹⁵ a zöld beszerzés szempontjából a legkedvezőbb termék- és szolgáltatáscsoportok a következők:

- építési beruházások

¹⁴ Forrás: AKözbeszerzések Tanácsának 2005. évi beszámolója.

http://www.kozbeszerzes.hu/index.php?akt_menu=280&details=656

¹⁵ [2]

- közlekedés: buszok és buszos szolgáltatások
- közlekedés: személygépkocsik
- tisztítószeresek/szolgáltatások
- ruházati cikkek
- villamos energia
- információtechnológiai (IT) eszközök: számítógépek és monitorok
- IT eszközök: nyomtatók és másolók
- élelmiszerek
- papír
- bútorok.

Ezen termékcsoportok esetében a környezetbarát szempontoknak a beszerzésben való figyelembe vétele már eddig is sikereket hozott, ezért a szakértők azt ajánlják, hogy a zöld beszerzésben kezdő közintézmények első lépésként ezekkel foglalkozzanak.¹⁶

A Nemzeti Cselekvési Terv az európai ajánlások, valamint a központosított közbeszerzésnél is alkalmazott szempontok (tudományos alapokra épülő környezetbarát kritériumrendszer megléte, a környezetbarát alternatívák megfelelő hazai piaci kínálata, szemléletformálás) figyelembe vételével öt termékcsoport zöld beszerzését kívánja első lépésben elősegíteni, s erre az öt termékcsoportra tűz ki célokat. A termékcsoportok a központosított közbeszerzésnél is kiemelt irodatechnikai és számítástechnikai eszközök, a papírtérmékek és a gépjárművek mellett az építési beruházások, illetve a takarítási szolgáltatások.

A hazai gyakorlatban egyelőre viszonylag ritka a közintézmények környezettudatos beszerzése. Egy 2001-ben végzett felmérés szerint¹⁷ 198 véletlenszerűen kiválasztott hazai közbeszerzési felhívás között csak kettő olyan volt, amely környezetbarát terméket/szolgáltatást keresett, és amely megfelelt a zöld közbeszerzés elfogadott definíciójának. Az európai zöld közbeszerzés állapotáról készült, többször említett felmérés¹⁸ már a megvizsgált 2004-2005. évi magyar közbeszerzési felhívások 26 %-ában talált valamilyen, 6%-ában pedig szigorúnak tekinthető zöld közbeszerzésre utaló elemet. Ezek a példák azonban eseti, nem rendszeres zöld közbeszerzési tevékenységet jeleznek, a magyar közintézményeknek a felmérés időpontjában, 2004-2005-ben ugyanis még nem volt zöld közbeszerzési politikájuk, ami a következetesen környezettudatos beszerzési gyakorlat alapja lehetett volna.

2006-ban került elfogadásra az első magyar önkormányzati zöld közbeszerzési politika, Budapest Főváros Önkormányzaté. A Fővárosi Önkormányzat mellett bizonyos mértékig az EMAS-t, az EU környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszerét kiépítő három magyar önkormányzat, Dunaújváros, Miskolc és Sopron is feladatának tekinti a zöld beszerzést.¹⁹ Bár a beszerzések szélesebb körét érintő zöld közbeszerzési szabályzatot nem készítettek, környezeti politikájában mindhárom város kötelezettséget vállalt a környezetbarát termékek előtérbe helyezésére. A Fővárosi Önkormányzattal ellentétben azonban nem a termékek és szolgáltatások széles körében, hanem egyelőre csupán néhány kiemelt termékcsoport beszerzéseinél próbálnak környezetvédelmi szempontokat érvényesíteni (Dunaújvárosban az építési beruházások tervezésénél, az útkarbantartásnál - tartós, kopásálló útjelző festékek, a

¹⁶ [2]

¹⁷ [7]

¹⁸ [1]

¹⁹ A három város sorrendje a zöld beszerzés melletti elkötelezettség mértékére utal.

síkosságmentesítésben a só helyett egyéb anyagok használata, Miskolcon az újratölthető festékpatronok esetében.)

4.2.2. Az intézményi közbeszerzések zöldítésével kapcsolatos helyi feladatok

A központosított közbeszerzéseken kívüli beszerzések körében a környezettudatos beszerzés elterjesztéséhez megfelelő politikai, vezetői támogatásra, a zöld beszerzés szervezeti/intézményi feltételeinek a kialakítására, a beszerzők képzésére, a nekik nyújtott információkra és tanácsokra van szükség. A feladatok megoszlanak az állam és a programba önkéntesen bekapcsolódó közintézmények (esetleg vállalkozások) között.

Erős politikai támogatás nélkül az elfoglalt, szigorú pénzügyi korlátok közé szorított beszerzők nem szánják rá magukat egy olyan új tevékenységre, amely kevés elismeréssel, újdonsága miatt ugyanakkor számos konfliktussal kecsegtet. A bekapcsolódó szervezeteknek egyértelműen állást kell foglalniuk a környezettudatos beszerzés mellett. Ez az állásfoglalás, valamint a belső zöld beszerzési célok kitűzése, a helyzetfelmérésen alapuló, és a monitorozást segítő mutatószámokat is magában foglaló *zöld beszerzési irányelveknek és politikának* az elfogadása és fenntartása, a zöld közbeszerzés szervezeti feltételeinek a kialakítása, az elért eredmények időszakonkénti vezetői értékelése jelenti a beszerzők számára a szükséges vezetői támogatást, illetve politikai feltételeket. A beszerzési politika kialakítása során a szervezet azt is átgondolhatja, hogy kíván-e önkéntesen a központosított közbeszerzéshez vagy a nagyobb piaci súly elérése érdekében valamilyen alternatív közbeszerzési/ beszerzési társuláshoz csatlakozni.

A feltételek kialakításának másik fontos lépése a szervezet *beszerzéseinek ésszerű központosítása*, az alkalmi vásárlások helyett a tervszerű, tudatos beszerzési tevékenység előtérbe helyezése. A szervezetnek ki kell jelölnie a zöld beszerzésért felelős személyeket, szét kell osztani a feladatokat. A környezetvédelmi kritériumok alkalmazása, a környezetbarát alternatívák és ezek piaci elérhetőségének ismerete nem várható el minden alkalmazottól, ezért a környezetbarát beszerzés érdekében a beszerzéseket érdemes felkészült, képzett beszerzőkre bízni, akik képesek a különböző környezetvédelmi és piaci információkat a szervezet körülményeihez adaptálni, a szervezet saját környezetvédelmi kritériumrendszerét kialakítani, a szükséges kutatásokat és piacelemzést lefolytatni.

A zöld beszerzések elősegítése érdekében az érdekelt szervezetek a ma élenjáró zöld közbeszerzési gyakorlatot folytató országok példáját követve együttműködhetnek, a tapasztalatok átvételét segítő *együttműködési hálózatot* alakíthatnak (vagy csatlakozhatnak a meglévő, esetleg állami koordinációval létrehozandó hálózathoz), illetve egyes termékek közös beszerzésére *beszerzési társulásokat* hozhatnak létre.

A zöld közbeszerzést végző intézményeknek, szervezeteknek gondoskodniuk kell a kialakított zöld beszerzési program megvalósításáról, az eredmények nyomonkövetéséről, méréséről, elemzéséről, továbbá a beszerzők megfelelő továbbképzéséről.

4.2.3. Az intézményi közbeszerzések zöldítésével kapcsolatos állami feladatok

A zöld közbeszerzések elterjesztésének meggyorsítása közérdek, ezért indokolt, hogy az állam a központosított közbeszerzések körén kívül eső környezetbarát beszerzéseket is segítse. Az államnak ebben a körben is meg kell teremtenie a környezettudatos közbeszerzést segítő jogi és intézményi feltételeket, másrészt, ahogy a zöld közbeszerzésben sikeres országok példája mutatja, erős politikai támogatással, a környezettudatos beszerzéshez

szükséges képzéssel, a beszerzőknek nyújtott információs szolgáltatással, valamint saját példamutatásával kell segítenie.

Politikai támogatás

Országos szinten a Zöld közbeszerzési Nemzeti Cselekvési Terv elfogadása biztosítja a megfelelő politikai támogatást. Ez világos üzenet a beszerzők és a környezetbarát beszerzési igényeket kielégítő termékek gyártói számára a kormány szándékairól. A Nemzeti Cselekvési Tervvel nő a zöld közbeszerzés súlya, jelentősége, mert ebben a programban a zöld közbeszerzés előmozdítása a cél, a zöld közbeszerzés áll a középpontban, ami új helyzetet jelent. Eddig ugyanis a zöld beszerzést említő közösségi és hazai fontos dokumentumokban, beleértve a II. Nemzeti Környezetvédelmi Programot is, a zöld beszerzés egy volt a különböző fontos célok (pl. az NKP II-ben a környezetvédelmi tudatformálás) érdekében használható környezetpolitikai eszközök között.

Ennek a programnak az igazi súlyát nem a dokumentum, hanem a dokumentum alapján elfogadott intézkedések fogják megadni.

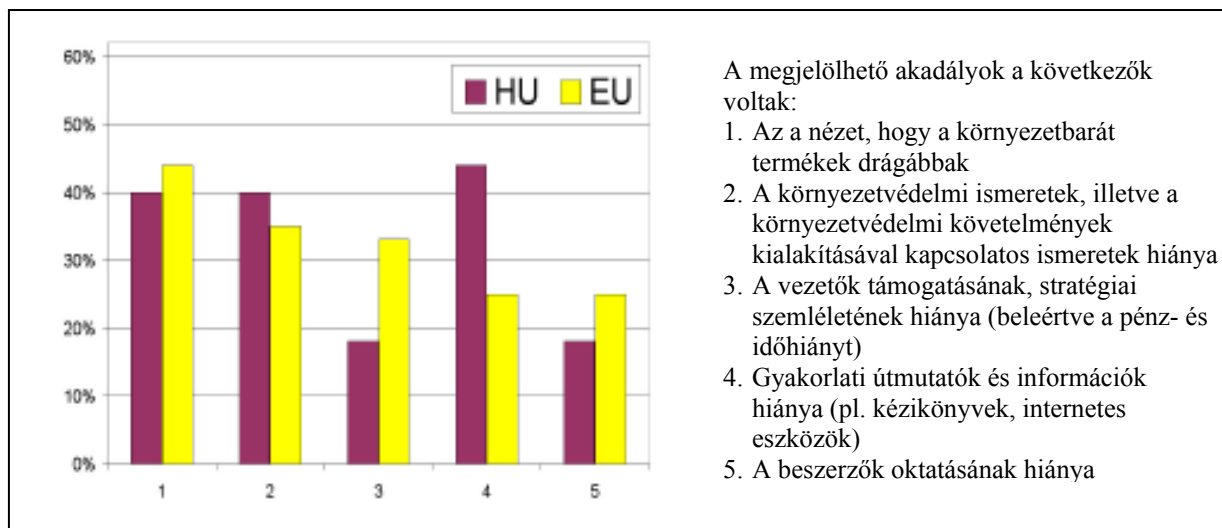
Ilyen, a politikai támogatás hatását erősítő intézkedés lehet a közbeszerzések csaknem 23%-át adó központi költségvetési szervek (minisztériumok, MEH) példamutatása. E példamutatás érdekében a központi költségvetési szervezeteknek lényegében a 4.2.2. fejezetben említett feladatokat kell elvégezniük. A Nemzeti Cselekvési Program céljainak megvalósulását nagyban segítené, ha a zöld beszerzésbe bekapcsolódó központi költségvetési szervezetek környezettudatos beszerzéseiket a Nemzeti Cselekvési Tervben kiemelt termék- és szolgáltatáscsoportokra összpontosítanák.

A kormányzati politikai támogatás további eszköze a központi költségvetési szervezetek vezetőinek, valamint a közbeszerzések 22%-át adó települési önkormányzatok jegyzőinek, politikai döntéshozóinak szánt szemléletformáló értekezletek, kiadványok, hogy az intézményi beszerzéseket végző közintézmények vezetői minél nagyobb arányban támogassák saját szervezetük zöld közbeszerzési tevékenységét.

Tanácsadás, információs szolgáltatás

A zöld beszerzés helyzetéről készített európai felmérés²⁰ egyik tanulsága az volt, hogy míg általában a beszerzők a környezettudatos beszerzés egyik legfontosabb akadályának az információhiányt tartják, azokban az országokban, ahol sikeres zöld beszerzési tevékenység folyik, a beszerzők nem panaszkodtak információhiányra. Magyarországon a megkérdezettek magasan az információhiányt nevezeték meg a legfontosabb akadályként (a magyar válaszadók által elsőként megjelölt 4. számú akadály, illetve - a holtversenyben - másodikként megjelölt 2. sz. akadály egyaránt az információhiánnyal állt kapcsolatban), s ennek az akadálynak az európai válaszadók átlagánál nagyobb jelentőséget tulajdonítottak. A felmérés magyar eredményeit mutatja a 2. ábra

²⁰ [12]

2. ábra A zöld közbeszerzés akadályai Magyarországon a megkérdezettek által adott válaszok arányában

A zöld beszerzéshez nyújtandó állami segítség tehát jelentősen megkönnyítheti a beszerzők dolgát, csökkentheti az információszerzés idő- és erőforrásigényét, s ezzel elháríthatja a környezettudatos beszerzés egyik legfontosabb akadályát.

A szolgáltatás keretében a következő információk összegyűjtésére és a felhasználókhöz való eljuttatására van szükség:

- a zöld beszerzésre leginkább alkalmas termékcsoportok,
- a zöld beszerzési politikák és programok tartalma, elkészítése,
- az egyes termék- és szolgáltatáscsoportok kritériumrendszerének kialakításához szükséges információk,
- a közbeszerzési felhívások elkészítéséhez, a környezetvédelmi szempontoknak az egyes fázisokban való figyelembe vételéhez szükséges gyakorlati információk,
- a környezetbarát termékek kínálata,
- jogi információk.

Az információs/tanácsadó szolgáltatás egyebek mellett tájékoztathat a zöld közbeszerzésbe legkönnyebben bevonható termékcsoportokról, segítséget adhat a közintézmények zöld beszerzési politikáinak és programjainak elkészítéséhez, beleértve a már elkészült zöld közbeszerzési politikák, programok és irányelvek összegyűjtését, ezeknek, illetve bianco dokumentum-mintáknak a közzétételét.

A tanácsadó szolgálat fontos feladata a kritériumrendszer kialakításához és gondozásához szükséges információk összegyűjtése és közzététele. A technikai fejlődés gyorsuló üteme a környezetvédelemben fokozottan érvényesül, egyes korábban környezetbarátnak, energiatakarékosnak számító megoldások általánossá válnak, miközben új, a korábbinál kedvezőbb hatású megoldások jelennek meg. Emiatt az, hogy mi számít környezetbarát vagy energiahatékony megoldásnak, folyamatosan változik, s ezzel párhuzamosan folyamatosan fejleszteni kell a környezetbarát termékek kritériumrendszerét. A mindenkori kritériumrendszerekről és a bennük foglalt követelményeknek megfelelő termékekről sokféle információ áll rendelkezésre, ám az információs források szétszórtan, egymástól többé-kevésbé függetlenül, többnyire idegen nyelven működnek, ami megnehezíti a szükséges információk összegyűjtését, összehasonlítását, rendszerezését és feldolgozását. Nem meglepő,

hogy a zöld közbeszerzésben élenjáró országok tapasztalata azt mutatja, hogy a siker egyik feltétele, hogy *a beszerzőket segítő információs csatornákon keresztül a mindenkori kritériumrendszerekről nemzeti nyelven hozzáférhető legyen a szükséges információ.*

A zöld közbeszerzés szempontjából az a legelőnyösebb, ha a beszerzők a környezetbarát kritériumrendszert teljes egészében alkalmazzák. A gyakorlatban azonban gyakran szükség van *alternatív kritériumrendszerek* ismeretére is, vagyis arra, hogy, amennyiben az adott termékcsoportra többféle kritériumrendszer is létezik vagy ilyenek kialakíthatók, a beszerzők a szervezet igényeihez és lehetőségeihez igazodóan enyhébb vagy szigorúbb környezetvédelmi előírásokat támasszanak. A beszerzőknek tudniuk kell azt is, hogy *hogyan lehet a környezetvédelmi szempontokat a beszerzés különböző szakaszaiban érvényesíteni*, vagy hogy *hogyan lehet beszerzési társulásokat szervezni*. Mindehhez példákra, mintákra, gyakorlati tanácsokra van szükségük, a beszerzési társulások szervezéséhez pedig partnerkereső szolgáltatás nyújtható.

A tapasztalatok szerint értékes segítséget jelentenek a módszertani útmutatók, mindenekelőtt *az életciklus-költség kiszámításának útmutatója*, vagy a számítások elvégzését szolgáló szoftverek.

Hasonlóképpen fontos az is, hogy a beszerzők az elérhető környezetbarát termékekről és szolgáltatásokról (beleértve ezek árait) tájékozódni tudjanak. A tanácsadó szolgáltatás egy további feladata tehát a szükséges *piaci információk összegyűjtése és a felhasználókhöz való eljuttatása.*

A beszerzőknek a felsoroltak mellett szükségük van jogi információkra is.

A szóban forgó sokféle információs és módszertani igény kielégítését megkönnyíti, hogy az EU által finanszírozott nemzetközi projektek eredményeképpen sokféle segédanyag, útmutató és eszköztár készült²¹. Ezeknek az anyagoknak a lefordítása és a hazai viszonyokhoz való adaptálása aránylag olcsón és gyorsan megoldható.

Az információszolgáltatás legegyszerűbb és legelterjedtebb módja a *zöld közbeszerzési honlap*, amelyet a közbeszerzési pályázatokat kiíró költségvetési szervek, közüzemek, önkormányzatok és a pályázó vállalkozók egyaránt használhatnak, ahol nemzeti nyelven minden itt említett információ és segítség megtalálható. A honlap emellett a követendő példák összegyűjtésével, a Központi Szolgáltatási Főigazgatóság közleményeinek közzétételével is segítheti az intézmények beszerzőit, elláthatja a Nemzeti Cselekvési Tervvel kapcsolatos kommunikációs és szemléletformáló feladatok egy részét (ld. később), továbbá széleskörű linkgyűjteményt és adatbázisokat is tartalmazhat.

²¹ Az EU által finanszírozott projektek eredményei közül jól alkalmazható a LEAP - Local Authority EMAS and Procurement (Önkormányzati EMAS és Közbeszerzés) című, 2006. októberében befejeződött LIFE-projekt által készített *eszközkészlet* (ld. <http://www.leap-gpp-toolkit.org/>), amely vázlatot és részletes útmutatást ad a zöld közbeszerzési politika és a zöld beszerzésre vállalkozó szervezet zöld beszerzési stratégiájának az elkészítéséhez, a környezettudatos beszerzés szervezeten belüli irányítási rendszerének kiépítéséhez, a szervezet környezetvédelmi igényeinek a meghatározásához, a közbeszerzési társulásban lebonyolított zöld beszerzéshez, a műszaki leírás elkészítéséhez és a környezetvédelmi szempontoknak a közbeszerzési felhívás különböző fejezeteiben való érvényesítéséhez, és az útmutatást esetenulmányokkal is kiegészíti. Hasonlóképpen hasznos az energiahatékonysági szempontoknak a közbeszerzésben történő alkalmazását segítő *DEEP projekt eszközkészlete* [14], amely az energiatudatos beszerzési politika kialakítását segítő eszköz mellett az életciklus-költségek elemzését segítő eszközt, az energiafogyasztás értékelését segítő eszközt és néhány termékcsoportnak a beszerzésben alkalmazható energiahatékonysági követelményeit tartalmazza. A beszerzők számára fontos útmutatást nyújt az EU zöld közbeszerzési kézikönyve [12], a Procura+ projekt zöld közbeszerzési kézikönyve[6], valamint a Take5 konzorcium () által több termékcsoportra kidolgozott környezetvédelmi követelmények [2].

A tanácsadó, információs szolgáltatáshoz a honlap mellett további információs csatornák is igénybe vehetők. Főképpen az első egy-két évben a kezdeti nehézségek legyőzéséig, az első néhány sikeres hazai példa megszületéséig fontos szerepet tölthet be egy néhány pontból álló, *államilag finanszírozott tanácsadó hálózat*, amely az adott intézmény adott problémájára szabott tanácsokkal segítené a hazai környezettudatos beszerzés úttörőit. Az információ terjesztésére a *nyomtatott brosúrák*, nyomtatott vagy elektronikus *hírlevelek* mellett felhasználható a *képzés, oktatás* is.

A szervezeti keretek kialakításához nyújtott segítség

A nemzetközi tapasztalatok szerint igen hasznos *zöld közbeszerzési hálózatok* kialakítását az állam *partnerkereső szolgáltatással és a szervezéshez nyújtott pénzügyi támogatással* segítheti.

A zöld közbeszerzési hálózatok mellett az állam segítheti a közintézmények *beszerzési társulásait*, az e társulások keretében folytatott *közös beszerzéseket* is. Mindenekelőtt *tisztázni kellene a beszerzési társulások jogszabályi kereteit*, egyértelművé tenni az érdekeltek számára, hogy lehet-e, s ha igen, milyen esetekben és milyen feltételekkel beszerzési társulásokat létrehozni. Ahogy arról korábban már szó volt, a közbeszerzési törvény nem tiltja, de nem is említi konkrétan az ilyen társulások megszervezésének a lehetőségét. A Nyugat-Európában sikeresen működő beszerzési társulások hazai elterjedéséhez mindenképpen szükség lenne arra, hogy ez a lehetőség, amennyiben nem ellentétes a jogszabályokkal, közismertté váljon. Amennyiben a jelenlegi jogszabályok nem teszik lehetővé hasonló társulások szervezését, érdemes lenne a jogszabály változtatását megfontolni.

A közös beszerzésekhez nyújtott segítség többféleképpen is megoldható. Az egyik lehetséges megoldás az lehet, hogy a Központi Szolgáltatási Igazgatóság vállalkozik arra, hogy meglévő erőforrásait, tapasztalatait felhasználva megfelelő igény, azaz több közintézmény együttes jelentkezése esetén alkalmi szolgáltatást nyújt egy, a központosított közbeszerzésben nem szereplő termék beszerzéséhez. A közös beszerzéseket természetesen más intézmény is bonyolíthatja. Az eddigi néhány európai próbálkozás tapasztalatai alapján feltételezhető, hogy hosszabb távon, egy-két év alatt ezek a társulások kedvező pénzügyi eredménnyel tudnak majd működni. Az első egy-két évben, az első projektek megszervezésének többletköltségeinek ellensúlyozására szükség lenne a társulások működésének pénzügyi támogatására. Az ismert európai közös közbeszerzési projektek is az Unió pénzügyi támogatásával valósultak meg. A támogatást az is indokolja, hogy aez ilyen önkéntes beszerzési társulások többek között a kisebb vállalkozások, civil szervezetek beszerzéseit is segítenék, akik egyedül egyrészt túl kicsik, másrészt nem csatlakozhatnak a központosított közbeszerzéshez, és nem élvezhetik annak előnyeit.²²

Pénzügyi, jogszabályi háttér

Az intézményi közbeszerzések környezettudatosságának növeléséhez jogszabályi oldalról a már többször említett közbeszerzési társulások jogi feltételeinek tisztázása mellett elengedhetetlen *a beszerzők és a közbeszerzési tanácsadók megfelelő felkészültségét garantáló jogszabályi háttér* megteremtése.

A közbeszerzési referensképzés tananyagába, valamint a szakmai és vizsgakövetelmények közé be kell építeni a zöld közbeszerzéssel kapcsolatos ismereteket. A beszerzőnek képesnek kell lennie:

²² Természetesen a közös beszerzésekben részt vevők köre szűkebben is meghatározható.

- a közbeszerzés tárgyával szemben támasztott műszaki, gazdasági és egyéb követelmények mellett a környezetvédelmi követelményeknek a közbeszerzési törvény előírásaival összhangban való pontos meghatározására,
- a környezetvédelmi szempontoknak a közbeszerzési felhívás különböző fejezeteiben (a közbeszerzés tárgyának a meghatározásánál, a műszaki követelmények megfogalmazásánál stb. lsd. 9. oldal) való érvényesítésére;
- az egyes termékcsoportok legfontosabb környezetvédelmi követelményeit tartalmazó követelményrendszerek kialakítására, az ökocímke kritériumoknak a közbeszerzési műszaki leírásban való szerepeltetésére,
- a zöld közbeszerzési szabályzat kidolgozására,
- továbbá ismernie kell az életciklus költség fogalmát és alkalmazási módját.

A vonatkozó jogszabályokat ennek megfelelően kell módosítani.

A környezettudatos közbeszerzés kiterjesztéséhez nemcsak a közintézmények beszerzőinek kell megfelelő ismeretekkel rendelkezniük, hanem a közbeszerzési eljárásba a 2003. évi CXXIX. a közbeszerzésekről szóló törvény 9. §-a értelmében az ajánlatkérő által kötelezően bevonandó *hivatalos közbeszerzési tanácsadóknak* is. A közösségi értékhatárt elérő vagy meghaladó értékű közbeszerzés esetében a kötelezően bevont hivatalos közbeszerzési tanácsadók a környezetvédelmi szempontok érvényesítéséhez akkor tudnak segítséget adni, ha maguk is megfelelően ismerik a zöld beszerzés eszközeit és jogi lehetőségeit. Éppen ezért a közbeszerzési törvénynek a hivatalos közbeszerzési tanácsadók nyilvántartásba vételének feltételeit szabályozó (11. §)-át módosítani kell oly módon, hogy a felvételhez a korábbi feltételek mellett a környezettudatos beszerzés ismereteinek elsajátítását is igazolni kelljen. A névjegyzékbe újonnan felvételüket kérő jelölteknek vagy már az új akkreditációs feltételeknek *megfelelő oktatásban kell részt venniük, vagy a régi akkreditációval rendelkező oktatási formák mellett kiegészítő tanfolyamot kell végezni/kiegészítő vizsgát kell tenni.* A már akkreditált hivatalos közbeszerzési tanácsadóknak zöld közbeszerzési kiegészítő tanfolyamot lehetne előírni. Az átmeneti időszakban, amíg a jelenleg a hivatalos névjegyzékben szereplő tanácsadók számára a kiegészítő képzés megszerzésére adott határidő lejár, a zöld beszerzési ismereteket megszerzett tanácsadókat egy külön zöld beszerzési tanácsadói jegyzékben is szerepeltetni kellene.

A zöld beszerzés fejlesztését célzó, az Unió számára készített javaslatok felvetik a *gazdasági, pénzügyi ösztönzők* alkalmazásának a kérdését is, elsősorban a nemzetközi zöld beszerzési együttműködések támogatását javasolják,²³ de megfontolandó a kínálati oldal, a környezetbarát termékek termelőinek nyújtott támogatás, s az ilyen támogatási lehetőségekről a zöld közbeszerzési honlapon nyújtandó összefoglaló információ is.

4.3. A Nemzeti Cselekvési Program működését segítő egyéb intézkedések

A központosított és az intézményi zöld közbeszerzéseket segítő intézkedések mellett szükség van a Nemzeti Cselekvési Program végrehajtását segítő intézményi háttérre és intézkedésekre, valamint a zöld közbeszerzéseket és az elért eredményeket népszerűsítő kommunikációra is.

²³ [2]

A programot irányító intézményi háttér

A Nemzeti Cselekvési Terv végrehajtásának irányítását, a megvalósításhoz szükséges részprogramok kidolgozását, illetve a terv teljesülésének és a körülmények alakulásának folyamatos nyomon követését a Zöld Közbeszerzési Munkacsoport látja el, melynek tagjai a Nemzeti Cselekvési Tervet kidolgozó szervezetek. A Munkacsoport legalább évente egyszer, de szükség esetén többször is ülésezik. Az elkészült éves jelentés alapján értékeli a zöld közbeszerzés terén elért eredményeket, a zöld közbeszerzés elősegítésére hozott intézkedéseket, azok megfelelőségét, elégségességét, a zöld beszerzéssel kapcsolatos kommunikációt, valamint a zöld beszerzés intézményrendszerét, és szükség esetén további jelentések elkészítését kéri, további intézkedéseket vagy módosításokat javasol.

A végrehajtást ellenőrző nemzeti monitoring rendszer

A végrehajtás ellenőrző nemzeti monitoring rendszernek a következőket kell mérnie:

- zöld közbeszerzések számának és értékének alakulását a központosított és az intézményi közbeszerzések körében termékcsoportonként,
- a zöld közbeszerzési „erőforrások”, azaz az elfogadott közbeszerzési szabályzatok, a környezettudatos közbeszerzési ismeretekkel rendelkező, vizsgázott közbeszerzők és hivatalos közbeszerzési tanácsadók számának alakulását,
- a közbeszerzési társulások által bonyolított környezetbarát közbeszerzések számát és értékét,
- a kommunikációs rendszer működésének eredményeként a médiában megjelent tudósítások számát, a nyomtatott publikációk számát, példányszámát, a zöld beszerzési honlap látogatottsági adatait, valamint
- a környezetbarát termékek piacának alakulására vonatkozó felmérések.

A Nemzeti Cselekvési Terv végrehajtásának mérése, a célok teljesülésének értékelése a környezetvédelmi szempontokat érvényesítő közbeszerzési eljárások adatai alapján történhet. Az ajánlatkérők számára a közbeszerzési és tervpályázati hirdetmények, a bírálati összegzések és az éves statisztikai összegezések mintáiról szóló 2/2006. (I. 13.) IM rendelet által előírt éves statisztikai összegzésben nem szerepelnek a zöld beszerzésekkel kapcsolatos információk, ezért a rendelet módosítására van szükség.

Egyrészt a szóban forgó rendelet 21. számú mellékletében szereplő táblázatokat ki kell úgy egészíteni, hogy az egyes CPV kódokhoz tartozó összes közbeszerzés száma és értéke mellett a környezettudatos beszerzések számát és értékét is tartalmazzák.

Mivel a zöld közbeszerzés pontos fogalmát a beszerzők ma még nem ismerik²⁴, és a beszerzéseknek a valóságosnál szélesebb körét tartják környezettudatosnak, nem elég, ha maguk a beszerzők döntenek el, hogy mi környezettudatos és mi nem az. A jelentésben arról is meg kell őket kérdezni, hogy az általuk környezettudatosnak tartott beszerzések esetében milyen módon érvényesítették a közbeszerzési felhívás erre alkalmas részeiben (a beszerzés tárgyának a meghatározásánál, a műszaki követelmények megfogalmazásánál, többváltozatú (alternatív) ajánlattétel megengedésével, az alkalmassági szempontok között, a bírálati szempontok meghatározásánál vagy a szerződéses feltételek között) a környezetvédelmi szempontokat: a 6 lehetséges eset közül melyikben alkalmaztak környezetvédelmi szempont(ka)t és milyen(eke)t.

A szóban forgó 21. számú melléklet kérdései között azt is szerepeltetni kell, hogy

²⁴ V.ö. 4. oldal. A magyar beszerzők a beszerzések több mint 60%-áról azt hitték, hogy környezetbarát, holott valójában a zöld beszerzések aránya csak 26% volt.

- van-e a beszámolót készítő szervezetnek átfogó zöld közbeszerzési szabályzata vagy a beszerzések egy szűkebb körét érintő zöld közbeszerzési eljárásai (ez a környezetvédelmi vezetési rendszert alkalmazó szervezeteknél elképzelhető),
- van-e zöld beszerzési ismeretekkel rendelkező beszerzője, illetve
- részt vett-e az elmúlt évben zöld közbeszerzési társulásban, s ha igen, adja meg az ilyen beszerzések számát, a zöld szempontok alkalmazásának módját a társuláson kívül lebonyolított zöld közbeszerzésekhez hasonló részletezettséggel.

A környezettudatos közbeszerzési ismeretekkel rendelkező, vizsgázott közbeszerzők számáról a vizsgáztató szervezetek, a zöld beszerzési ismeretekkel is rendelkező hivatalos közbeszerzési tanácsadók számáról a Közbeszerzések Tanácsa, a kommunikációs tevékenység eredményeiről a kommunikációt végző szervezet tud adatokat szolgáltatni.

A zöld közbeszerzési Nemzeti Cselekvési Tervtől várt egyik eredmény a környezetbarát termékek piacának az átalakulása: ennek a piacnak a bővülése, a piaci szereplők (eladók és vevők) számának a növekedése. A zöld közbeszerzés akkor járhat pozitív környezeti és társadalmi hatással, ha a piaci szereplők elfogadják a koncepció szemléletét és érdekeltté válnak a reálisan kitűzött célok megvalósításában való közreműködésben. Ebből következően fontos, hogy a Cselekvési Terv konkrét akcióinak lebonyolítását felügyelő és irányító szervek világosan ismerjék a piac változásait, a piaci szereplők motivációit és valós technológiai, termelési lehetőségeit.

A cselekvési terv induló célkitűzései a hazai piaci sajátosságok figyelembevételével kerültek meghatározásra, azonban a terv megvalósulásának időszakában is történhetnek olyan piaci változások, amelyek új lehetőségeket kínálnak a környezetvédelmi célok elérésére. A fentiekre való tekintettel évente szükséges a piaci folyamatok felmérése és az eredmények értékelése.

A piackutatás során a közbeszerzési pályázatokon induló ajánlattevők körében elvégzett kérdőíves felmérések és interjúk, a beküldött pályázatok elemzése és a nemzetközi piaci trendek vizsgálata segítségével történik a helyzetfelmérés.

Az éves felmérés eredményeit a monitoring jelentéssel együtt tárgyalja a Zöld Közbeszerzési Munkacsoport.

Kommunikáció

A zöld közbeszerzés szemléletformáló hatása akkor tud kibontakozni, ha a széles közvélemény, beleértve az önkormányzati, vállalati beszerzőket és a háztartási fogyasztókat, valamint a termelőket és szolgáltatókat is, tudomást szerez a program céljairól, a megvalósítás folyamatáról és eredményeiről. (A termelőket a tájékoztatás gyorsabb technológiai fejlesztésre, alkalmazkodásra készíti.)

A tájékoztatás célja célcsoportonként változó. Az egyes célcsoportoknál alkalmazandó eszközöket és módszereket a táblázat szemlélteti.

Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a médián keresztül való tájékoztatáshoz *események, hírek* kellenek. Ilyen hírek lehetnek a Nemzeti Cselekvési Terv végrehajtásának éves eredményeit összegző sajtótájékoztatók, a végrehajtás jelentősebb eseményei (egy-egy nagyobb szerződés megkötése, konferenciák) mellett a zöld közbeszerzési versenyek, díjak (az év legeredményesebb zöld beszerző szervezete/közintézménye), pályázatok eredményhirdetései (például pályázat újságíróknak, tévéseknek a zöld beszerzések eredményeit népszerűsítő tudósítások elkészítésére vagy a Reklámzabálók Éjszakájához hasonló rendezvény, ahol egyéb környezetvédelmi tárgyú tudósítások mellett a zöld

beszerzésről készített tudósítások tömegét lehet megnézni.) A lényeg, hogy a tájékoztatásra minél több és színesebb alkalom adódjék.

3. táblázat: Médiakampány feladatai és ütemezése

Esemény	Médium	Tematika	Üzenet
Program indítása	Országos napilapok, internetes újságok	<ul style="list-style-type: none"> → A Nemzeti Cselekvési Terv elfogadása → A Zöld Közbeszerzés fogalma, célja → Érintett termékek köre, jelenlegi helyzet 	<ul style="list-style-type: none"> → „Ha erőforrást takarítasz meg, pénzt takarítasz meg” → KKV-k támogatása → Környezetbarát termékek piacának bővülése ⇒ árcsökkenés ⇒ fejlesztések
	Szakmai folyóiratok, szakmai jellegű rádió- és televízió műsorok	→ A zöld szempontok érvényesítésének lehetséges módjai a közbeszerzési eljárásokban	→ <i>Teljes körű szakmai tájékoztatás</i>
A központosított közbeszerzésre vonatkozó jogszabály-módosítások elfogadása	Országos napilapok, rádió, televízió, internetes újságok	→ Jogszabály-módosítások elfogadása	<ul style="list-style-type: none"> → Nem biztos, hogy drága, ami környezetbarát → Van kínálat környezetbarát termékekből → Van piaca a környezetbarát termékeknek → Van igény környezetbarát fejlesztésekre
	Workshop	→ Zöld közbeszerzés a gyakorlatban	→ <i>Teljes körű szakmai tájékoztatás</i>
Minden lezárt félév	Országos napilapok, rádió, televízió, internetes újságok	→ Beszámoló a tenderek során érvényesített környezetbarát szempontokról, az elért eredményekről	<ul style="list-style-type: none"> → „Ha erőforrást takarítasz meg, pénzt takarítasz meg” → Van piaca a környezetbarát termékeknek → Van igény környezetbarát fejlesztésekre
3. és 5. év vége	Országos napilapok, rádió, televízió, internetes újságok (egész oldalas cikk illetve teljes műsoros megjelenés) Konferencia és workshop	<ul style="list-style-type: none"> → Az első 3 év tapasztalatai → Jó példák, gyakorlati tapasztalatok 	<ul style="list-style-type: none"> → Nem biztos, hogy drága, ami környezetbarát → Van kínálat környezetbarát termékekből → Van piaca a környezetbarát termékeknek → Van igény környezetbarát fejlesztésekre

A média, a honlapok és konferenciák mellett a tájékoztatás fontos eszköze a terméken keresztül történő, illetve a helyszíni, gyakorlati tájékoztatás. A helyszíni, gyakorlati tájékoztatás történhet úgy, hogy a zöld beszerzést alkalmazó közintézmények „az egyenlő esélyeket biztosító foglalkoztató” felirathoz hasonlóan pl. a levélpapírjukon feltüntetik a zöldközbeszerzés melletti elkötelezettségüket, vagy az EU pénzből épített beruházásoknál alkalmazott táblák mintájára az iroda ügyfelek által látogatott pontjain feltüntetik zöld közbeszerzési politikájukat (pl. tábla a porta mellett vagy „(Zöld) beszerzési politikánk” link a szervezet honlapján, amely elvezeti az olvasót a beszerzések letölthető szövegéhez vagy az eredményeket bemutató oldalra)

A terméken keresztül történő tájékoztatás egyszerűbb esete, amikor a termék környezetbarát jellege ökocímke vagy egyszerű felirat formájában (pl. a kiadvány klórmentes eljárással újrapióból készült) magán a terméken mindenki által jól látható módon megjelenik. (Ehhez persze az kell, hogy a kiadvány megrendelője kérje a szöveg feltüntetését.). A megvalósult épületen tábla jelölheti a finanszírozási forrás mellett azt a tényt is, hogy milyen környezetbarát módszerekkel készült (alternatív energiát használ, környezetbarát anyagokból készült, energiatakarékos fűtési és világítási megoldást alkalmaz stb.) A közhivatalban tájékoztató táblát lehet elhelyezni, amely arról tájékoztatja az ügyfeleket, hogy az épület takarítása környezetbarát módon történik.

A példamutatás hatásának növelésére a terméken keresztül történő kommunikációt mindenképpen alkalmazni kell a zöld közbeszerzést megvalósító központi kormányzati szervezeteknek, s a kommunikációnak erre a formájára fel kell hívni a többi környezettudatos beszerző szervezet figyelmét is.

5. A zöld beszerzés megvalósítására vonatkozó, termékcsopontonkénti ajánlások

A környezetbarát beszerzés gyakorlati megvalósításához kapcsolódó legnehezebb tudományos kérdés annak eldöntése, hogy melyik termék és miért "zöldebb" a másikkal. Ennek meghatározására az ún. termékéletciklus-elemzés a legelfogadottabb módszer. Ez lényegében az adott termék környezeti hatásainak vizsgálatát végzi el a termék tervezésétől, gyártásától kezdve a felhasználáson át a hulladékkezelésig. Számba veszi a felhasznált anyagokat, a működés közbeni hatásokat, az újrahasznosíthatóságot stb. A termék különböző életszakaszaiban jelentkező környezeti tényezőket szemlélteti a következő táblázat.

4. táblázat: Termékéletciklus-elemzés elméleti vázlata (The European Green Purchasing Network: Green purchasing in Europe (<http://www.epe.be/workbooks/grpurchasing>) alapján.)

Szakasz	Jellemzők	Terméktörténet
0. szakasz	Termék tervezési szakasz <i>Környezetvédelmi szempontok: multifunkciós termék, anyagok illesztése, újrahasznosíthatóság, funkcionális optimalizálás.</i>	Megtervezett termék
1. szakasz	Anyagok kiválasztásának szakasza <i>Környezetvédelmi szempontok: nyersanyagok kiválasztása (megújuló vagy nem), tisztább anyagok használata, újrahasznosított anyagok használata, alacsony energiatartalom.</i>	Alapanyagok
2. szakasz	Első termelési szakasz <i>Környezetvédelmi szempontok: anyag- és energiatakarékos technológiák, alternatív technológiák, emissziók és hulladék csökkentése, személyzet egészsége és biztonsága.</i>	Félkésztermék
3. szakasz	Végso termelési szakasz <i>Környezetvédelmi szempontok: anyag- és energiatakarékos technológiák, alternatív technológiák, emissziók és hulladék csökkentése, személyzet egészsége és biztonsága.</i>	Késztermék
4. szakasz	Használati szakasz <i>Környezetvédelmi szempontok: környezetbarát beszerzés, optimális használat (energiatakarékos, kihasználtság), karbantartással és szereléssel élettartam kitolása.</i>	Fogyasztói termék
5. szakasz	Használat utáni szakasz <i>Környezetvédelmi szempontok: újrahasznosítás előnyben részesítése, végső esetben szakszerű hulladéktárolás.</i>	Használt termék

E sokféle környezeti hatás felmérése komoly erőforrásokat és tudományos felkészültséget igénylő feladat, nem a beszerzők feladata.

A táblázatban bemutatott módszerhez hasonló, alapos életciklus-elemzésre épülnek a környezetbarát termék védjegyeknek vagy más néven ökocímkéknek a termékekkel szembeni követelményei. Az ökocímkével ellátott termék beszerzése garancia a kiválasztott termék kedvező környezeti tulajdonságaira. Ilyen védjeggyel azonban sajnos csak a termékek szűk

köre rendelkezik. Egyes termékcsoporthoz nincs kidolgozott öko-címke követelményrendszere, más esetekben az öko-címke szigorú követelményeinek csak kevés termék tud megfelelni. A szigorú feltételek mindegyikének a teljesítése esetleg a termék árát is kedvezőtlenül befolyásolja. Emiatt a gyakorlatban nem lehet csak az öko-címke követelményeknek megfelelő termékeket és szolgáltatásokat beszerezni.

Környezetbarát közbeszerzés az öko-címke kritériumoknál kevesebb számú, akár egy kritérium, és az öko-címke előírásoknál kevésbé szigorú követelmények alkalmazásával is elérhető. A kritériumok száma és a követelmények szigorúsága idővel növelhető, ezáltal a környezettudatos közbeszerzés bevezetése fokozatosan, a szervezet lehetőségeihez, a zöld beszerzéssel kapcsolatos ismereteihez igazodva is történhet.

A Nemzeti Cselekvési Tervben kiemelt termékcsoporthoz (papír- és papírtermékek, irodatechnikai berendezések, takarító szolgáltatás, járművek és építési beruházások) beszerzéseivel kapcsolatos alábbi ajánlások

- áttekintik az adott termékcsoporthoz termékeinek életciklusa során jelentkező környezeti tényezőket,
- felsorolják az adott termékcsoporthoz vonatkozó követelményrendszerrel rendelkező öko-címkéket
- rangsorolják a környezeti tényezőket fontosságuk szerint,
- javaslatot tesznek a környezetvédelmi szempontoknak az adott termékcsoporthoz esetében való érvényesítési módjára, az alkalmazandó környezetvédelmi követelményekre, esetenként több alternatív megoldást is bemutatva, ahol az egyes alternatívák a követelmények szigorúsága terén is különböznek.

Az ajánlások elkészítéséhez az EU zöld beszerzési honlapján található termékcsoporthoz utmutatók, a Procura+ Kézikönyv [6] és a Környezettudományi Központ Zöld beszerzési kézikönyve [15] szolgált alapul.

5.1. Papír-, papírtermékek, nyomdai szolgáltatások

5.1.1. Környezeti hatások

Termelés	<p>A termelési szakasz legfontosabb környezeti tényezői:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kén- és üvegházhatású gázok kibocsátása • Klórvegyületekkel és szerves hulladékokkal történő vízszennyezés • Energiafelhasználás • Faanyagok a gyártáshoz történő felhasználása • Fémvegyületeket tartalmazó festékanyag és pigmentek felhasználása • Csomagolás
Használat	<p>Ebben a szakaszban a papír szállításának van jelentős hatása. A központi kiszállítással a szállítás környezeti hatása mérsékelhető.</p> <p>A papírigényt vezetési eszközökkel mérsékelni lehet.</p>

Hulladék	Csomagolás. A papír újrafeldolgozása szelektív gyűjtés esetén könnyen megoldható.
----------	--

5.1.2. A termékcsoportra vonatkozó kritériumokat tartalmazó öko-címkék

Az öko-címke neve	Elérhetősége	Nyelv
Nordic Swan	http://ec.europa.eu/environment/gpp/www.svanen.nu	svéd, angol
Milieukeur	http://ec.europa.eu/environment/gpp/www.milieukeur.nl	Holland
EU öko-címke	Fénymásoló és grafikai papír http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002D0741:HU:HTML (magyarul)	spanyol, dán, német, görög, angol, francia, olasz, holland, portugál, finn, svéd
Blaue Engel	http://ec.europa.eu/environment/gpp/www.blauer-engel.de	német, angol
Good Green Buy	http://ec.europa.eu/environment/gpp/www.snf.se/bmv/english.cfm	svéd, angol
Cseh nemzeti öko-címke program	http://ec.europa.eu/environment/gpp/www.ceu.cz/eng	cseh, angol
Magyar öko-címke	http://www.kornyezetbarat-termek.hu/fr42.htm	magyar

5.1.3. A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb környezetvédelmi szempontok

A legfontosabb figyelembe veendő szempontok:

- a nyers rostok eredete, aránya,
- a gyártás során felhasznált vegyszerek,
- a termelő folyamat levegő- és vízszennyezése.

5.1.4. Példák a kritériumoknak a közbeszerzési felhívásban való alkalmazására

	Szint: kevésbé szigorú
Termék	Fénymásoló papír
Műszaki leírás	<p>A4-es klórmentes papír 500 db-os hullámpapír csomagolásban, illetve</p> <p>A3-as klórmentes papír 500 db-os hullámpapír csomagolásban</p> <p>Tanúsítvány: az ajánlattevőnek dokumentumokkal igazolnia kell, hogy a papír megfelel a fenti műszaki leírás követelményeinek.</p>
	Szint: szigorú
Termék	Iratgyűjtők és tartozékaik, papírból vagy kartonpapírból készült regiszterek, dossziék.
Műszaki leírás	<p>100% újrafeldolgozott hulladékpapírból, (kizárólag másodlagos rostokkal), a német Kék Angyal (Blaue Engel) öko-címke kritériumoknak megfelelő, vagy az öko-címkével rendelkező termékek.</p> <p>Az ajánlattevőnek az öko-címke előírásainak való megfelelést nyilatkozattal kell igazolnia.</p>
A szerződés feltételei	<p><u>Környezetvédelem:</u></p> <p>A csomagoláshoz környezetbarát, újrafeldolgozható anyagot kell felhasználni. Környezetvédelmi megfontolásból raklapos szállítást kérünk fedőtakarással, papír vagy fóliacsomagolással. A csomagolóanyag elhelyezését a legújabb német csomagolási szabályozás előírásainak megfelelően kell végezni. A</p>

csomagolóanyagokat, beleértve a raklapot, a raklap felső takaróanyagát és a burkoló papír- vagy fóliacsomagolást a vásárló kérésére a szállítónak vissza kell vennie. Ha a csomagolóanyag elhelyezését a vásárlónak kell végeznie, a szállító egyösszegű kompenzációt köteles fizetni.

A jelentős piaci súllyal rendelkező központosított közbeszerzések keretében az ökocímke-kritériumokra támaszkodó szigorú megközelítés javasolt. A kisebb piaci súlyú intézményi beszerzők a fokozatos megközelítés elvének megfelelően választhatják a kevésbé szigorú, csupán néhány feltételt szabó módszert, ezzel csökkenthetik beszerzési költségeiket.

5.2. Irodatechnikai berendezések

Az irodatechnikai eszközök közé elsősorban a személyi számítógépek, monitorok, nyomtatók, lapolvasók, faxok, másológépek, projektorok tartoznak. Az adott termékcsoportba tartozó termékek környezettudatos beszerzéseitől várható eredményt érzékelteti az alábbi táblázat:

5. táblázat: **Környezetbarát fénymásológépek
használatával kiváltható káros környezeti hatás, az
ICLEI számítása szerinti becsült érték**

Környezeti hatás	100 db környezetbarát fénymásológép által kiváltott környezetkárosító hatás 5 éves életciklus esetén
Globális felmelegedés (tonna CO ₂ egyenérték)	13,198
Elsavasodás (g SO ₂ egyenérték)	69 300
Fotokémiai ózon (g C ₂ H ₄ egyenérték)	1 200
Eutrofizáció (g NO ₃ egyenérték)	40 800
Összesített energiaigény (MJ)	81 200
Szilárd hulladék (por+füstgáz-kéntelenítés hulladéka+termékből származó hulladék) (g)	1 342 600

Forrás: [15]

5.2.1. Környezeti hatások

Termelés	<p>Ezek az eszközök sokféle anyagból, komplex módon készülnek, A környezeti hatás szempontjából lényeges tulajdonságok:</p> <ul style="list-style-type: none"> • A nem-megújuló természeti erőforrások felhasználása (műanyag részek, arany, platina, réz; ezek újrafeldolgozhatósága fontos) • Veszélyes vegyi anyagok (PVC, a régebbi típusokban égésgátló anyagként használt, rákkeltő poliklór-difenil, az LCD képernyőkben higany) felhasználása
Használat	<p>A használat során (s magával a termékekkel kapcsolatban is) a legfontosabb környezeti hatás az energiafogyasztás. Esetenként a zaj is figyelemre méltó szempont lehet.</p> <p>További szempont: a kétoldalas nyomtatás, másolás funkció, nyomtatóknál az újrapapír használatának lehetősége (papírtakarékosság), a festékpátronok újratölthetősége</p>
Hulladék	<p>A sokféle felhasznált anyag hulladékként is problémát okoz. A felhasznált anyagok többsége azonban újra feldolgozható. Érdeemes kikötni a használt berendezések visszavételét.</p>

5.2.2. A termékcsoporthoz vonatkozó kritériumokat tartalmazó öko-címkék

Az öko-címke neve	Elérhetősége	Nyelv
EU öko-címke	<p>A személyi számítógépek EU öko-címkéje, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/oj/2005/l_115/l_11520050504hu00010008.pdf</p> <p>A hordozható számítógépek EU öko-címkéje, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/oj/2005/l_115/l_11520050504hu00350041.pdf</p>	19 nyelven

Blaue Engel	<p>Számítógépes munkaállomások, RAL-UZ 78 Hordozható számítógépek, RAL-UZ 93 Nyomtatók, RAL-UZ 85 Multifunkcionális berendezések RAL-UZ-114 Másolók, RAL-UZ 62 Újrafeldolgozott toner modulok RAL-UZ-55 Visszaadható és újrafeldolgozható festékpátronok. RAL-UZ-86</p> <p>http://www.blauer-engel.de/englisch/navigation/body_blauer_engel.htm</p>	német és angol
Nordic Swan	<p>Számítógépek, monitorok, billentyűzetek, másológépek, nyomtatók, faxok és multifunkcionális berendezések (http://www.svanen.nu/Eng/criteria/kriterie.asp?pgn=48)</p>	angol, svéd
TCO	<p>Számítógépek, hordozható számítógépek, CRT monitorok, sík képernyős monitorok, billentyűzetek, nyomtatók, fénymásolók http://www.tcodevelopment.com/</p>	angol, német, svéd
Energy Star (energia címke)	<p>http://www.eu-energystar.org/</p>	angol, német, francia, olasz, svéd, dán, finn, holland, spanyol, portugál, görög
GEEA címke (energia címke)	<p>http://www.efficient-appliances.org/</p>	angol
AENOR	<p>fénymásolók http://www.aenor.es/</p>	spanyol és angol
NF-Environment	<p>festékpátron lézer nyomtatóhoz http://www.marque-nf.com/</p>	francia
Magyar öko-címke	<p>fekete-fehér fénymásolóberendezések http://www.kornyezetbarat-termek.hu/</p>	magyar

6. táblázat: A számítástechnikai berendezések engedélyezett energiafelhasználása a dán Környezetvédelmi Hivatal ajánlása szerint

számítógépek	lekapcsolásukat követően fogyasztásuk:	max. 30 W alvó üzemmódban, max. 5W kikapcsolt állapotban
monitorok		USB-vel max. 5W, USB nélkül max. 3W
nyomtatók és faxok		készenléti üzemmódban $\leq 6-16$ W a kiviteli sebességtől függően
másológépek		15 percen belül alvó üzemmód, amikor fogyasztása legfeljebb 5 watt plusz 3,85 watt szorozva a másolási sebességgel; (önműködően) lekapcsolt állapot max. 5-20 W fogyasztással legfeljebb 30-90 percen belül, a kiviteli sebességtől függően
scannerek		≤ 12 W alacsony fogyasztású üzemmódban 15 perc nyugalmi állapotot követően
többfunkciós berendezések		a faxoló-másoló-nyomtató vagy másoló-nyomtató berendezéseknél az előírások megegyeznek a másolók alvó üzemmódjára vonatkozókkal, a faxoló-nyomtató gépek esetében pedig a nyomtatók készenléti üzemmódjára vonatkozókkal

5.2.3. A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb környezetvédelmi szempontok

A legfontosabb figyelembe veendő szempontok:

- A termék energia fogyasztása
- A termék feltételezhető tartóssága, élettartama, bővíthetősége és újrafeldolgozhatósága.
- A környezetre veszélyes anyagok használata (pl. a halogénezett égésgátlók).
- Zajkibocsátás
- Kétoldalas nyomtatási lehetőség
- Az újrapapír és az újratöltött fetékpátronok használatának lehetősége a garancia veszélyeztetése nélkül.

5.2.4. Példák a kritériumoknak a közbeszerzési felhívásban való alkalmazására

	Szint: kevésbé szigorú
Termék	Hordozható személyi számítógépek
Műszaki leírás	A berendezések elektronikus részei feleljenek meg az EPA Energy Star szabványoknak. Az ajánlattevőnek be kell terjesztenie a megfelelőségről szóló igazolást (vagy az egyenértékűségről szóló nyilatkozatot kell tennie.)
	Szint: szigorú
Termék	Számítógépes hardver
Műszaki leírás	<p>A termékeknek az alábbi környezetvédelmi szempontoknak kell megfelelniük:</p> <ul style="list-style-type: none"> • energia felhasználás • alacsony zajkibocsátás • alacsony utólagos költségek • az alkatrész-utánpótlás hosszú távra szóló biztosítása • alacsony kibocsátás és szennyezés • a hulladékkal kapcsolatos mérsékelt költségek (a termék hosszú élettartama, újrahasznosíthatósága, használhatósága és javíthatósága) <p>A fenti kritériumok tekintetében a “Kék angyal” RAL 78 számú követelményei az irányadók. (A követelményeket a közbeszerzési felhívás függeléke tartalmazza.) A követelményeknek való megfelelést a “Kék angyal” vagy az “Európai ökocímke” tanúsítással, vagy más alkalma módon lehet igazolni.</p> <p>A csomagolásra vonatkozó előírások</p> <p>A csomagolóanyagokat a szállítónak vissza kell vennie, szelektíven kell gyűjtenie és lehetőség szerint újra fel kell használnia, de legalábbis a törvényes előírásoknak megfelelően kell elhelyeznie. A környezetre veszélyt jelentő anyagokat pl. ragasztókat, polisztrént, PVC-t, poliuretán habszivacsot lehetőség szerint kevésbé veszélyes anyagokkal kell helyettesíteni.</p>

Az irodatechnikai eszközök esetében az ökocímkével rendelkező termékek száma elég kicsi, ezért a központosított közbeszerzés számára is első lépésben a következő három kritérium alkalmazása javasolt.

- Mivel a káros anyag-kibocsátásban és a konstrukcióban illetve a felhasznált anyagokban a jelenleg forgalomban lévő típusok között nincs túl nagy különbség, a legfontosabb kiemelő szempont az *energiafogyasztás*. E tekintetben az Egyesült

Államok Energy Star legújabb minősítési kritériumait lehet alkalmazni, de a GEA kritériumrendszert teljesítő berendezések is elérhetők a piacon. A célszerű megoldás az energiatakarékossági minimumkövetelmények megállapítása, és a minimum szint meghaladásának mértékének a bírálati szempontok közé történő beillesztése. (Pl. a minimum követelmény túlteljesítésével a megszerezhető pontok 30%-át lehet megkapni, a 30%-ot jelentő maximális pontszámot a minimumkövetelmények 100%-os túlteljesítésével lehet megszerezni, az ennél kisebb túlteljesítésért pedig arányosan kevesebb jár. Az energiakövetelmények túlteljesítéséért adható pontok arányát érdemes az életciklusköltség számításával megalapozni.)

- Az energiatakarékossági előírások mellett fontos szempont, hogy a berendezés konstrukciója lehetővé tegye az újrahasznosított papír használatát illetve a kétoldalas nyomtatást-fénymásolást (duplex funkció). (Műszaki követelmény lehet, vagy a bírálat során megadott számú ponttal lehet a követelmény teljesülését jutalmazni.)
- Emellett ajánlott a multifunkciós, kombinált készülékek beszerzése, ami anyag- és energiamegtakarítást jelent.

5.3. Takarítási szolgáltatások

Ebbe a termékcsoporthoz a takarító- és tisztítószer, illetve a takarítási szolgáltatások tartoznak. Az adott termékcsoporthoz nem folyik központosított közbeszerzés.

5.3.1. Környezeti hatások

Termelés	<p>A termelés során jelentkező legfontosabb hatások:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Környezet- és egészségkárosító vegyszerek használata • A szerves oldószerek által okozott levegőszennyezés • A nem vagy csak részlegesen lebomló vegyi anyagoknak az élő szervezetekben való akkumulálódása • A csomagolóanyagok által igényelt természeti erőforrások
Használat	<p>A környezet- és egészségkárosító vegyszereket tartalmazó tisztítószer alkalmazása során a következőkre kell ügyelni:</p> <p>Fontos a megfelelő adagolás, ezzel csökkenthetők a költségek és a környezeti hatás. A takarító személyzetet oktatni kell a vegyszerek biztonságos és hatékony alkalmazására.</p> <p>A mikroszálas takarítókendők használatával csökkenthető a tisztítószerfelhasználás.</p> <p>A takarítógépek energia- és vízfelhasználása.</p>

Hulladék	Különösen károsak a biológiailag le nem vagy csak részben bomló anyagok, amelyek a szennyvízzel kikerülve az élővizekben feldúsulnak. Kiemelten veszélyesek ilyen szempontból a foszfát- és klórtartalmú anyagok. A takarítóeszközöknek elsősorban az anyaguk lehet környezetkárosító (pl. bizonyos műanyagok). A környezeti hatás kevésbé káros vegyszerek használatával, valamint a koncentrált, ezért kevesebb csomagolóanyagot igénylő tisztítószer alkalmazásával csökkenthető.
----------	--

5.3.2. A termékcsoporthoz vonatkozó kritériumokat tartalmazó öko-címkék

Az öko-címke neve	Elérhetősége	Nyelv
Nordic Swan	Tisztítószer, takarítási szolgáltatások http://www.svanen.nu/Eng/criteria/kriterie.asp?pgn=48)	svéd, dán, finn, norvég, izlandi és angol
Milieukeur	www.milieukeur.nl	holland
EU öko-címke	Általános tisztítószer http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/hu/oj/2005/l_115/l_11520050504hu00420068.pdf	magyarul is
Blauer Engel	www.blauer-engel.de	német, angol
Magyar öko-címke	Rendszeres takarítási szolgáltatás mikroszálakból készült textíliák alkalmazásával http://www.kornyezetbarat-termek.hu/fr16.htm Takarítási célokra használható mikro-szálakból készült textíliák http://www.kornyezetbarat-termek.hu/fr20.htm Természetes alapanyagokból készült seprűk http://www.kornyezetbarat-termek.hu/fr24.htm	magyar

5.3.3. A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb környezetvédelmi szempontok

A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb szempontok:

- A környezetre (a vizekre) veszélyes vegyi anyagok használatának korlátozása
- A csomagolóanyag mennyiségének korlátozása.

5.3.4. Példák a kritériumoknak a közbeszerzési felhívásban való alkalmazására

	Szint: kevésbé szigorú
Termék	Takarítási szolgáltatás
Műszaki leírás	Minden felhasznált anyagnak teljesítenie kell a hivatalos öko-címke (pl. Nordic Swan, EU öko-címke vagy egyéb hasonló öko-címkék) követelményeit. Az ajánlattevőnek meg kell határoznia, milyen termékekkel végzi a szolgáltatást.
Szerződéses előírások	<p>A felhíváshoz csatolt modellszerződés szerint, amelynek a környezetvédelemmel foglalkozó pontjai a következők:</p> <p>A takarítással kapcsolatos környezetvédelmi előírások betartását a következő szervezet/személy ellenőrzi:</p> <p>A szolgáltató a szerződés ideje alatt tájékoztatja a megrendelőt arról, hogyan lehet a szolgáltatást környezetvédelmi szempontból továbbfejleszteni.</p>

	Szint: kevésbé szigorú
Termék	Takarítási szolgáltatás
Műszaki leírás	<ul style="list-style-type: none"> • A szolgáltató az egyes helyiségekben csak akkor kapcsolja be a világítást, amikor az adott helyiséget takarítja, és a munka befejeztével a világítást azonnal kikapcsolja. • A hulladékot szelektíven gyűjti össze és helyezi el a megrendelő által megadott utasításoknak megfelelően. • A szolgáltató a megrendelőnek évente egyszer beszámol a takarítás során felhasznált vegyszerek fajtájáról és mennyiségéről. (kg-ban vagy literben). • Takarítási eljárások:

	<ul style="list-style-type: none"> • A napi takarítást (a mellékhelyiségek kivételével) a szolgáltató mikroszálás kendőkkel végzi. • Az irodákat csak különleges esetben szabad fertőtleníteni. A konyhák fertőtlenítésére csak szükség esetén kerül sor. A fertőtlenítéshez nem szabad klórvegyületeket használni. • A felhasználható tisztítószer listája (a csomagolás feltüntetésével). • Az adagolást a szolgáltató pontos utasításokkal szabályozza. • A tisztítószer nemtartalmazhatnak 10 (súly)százaléknál több, 150 °C-nál alacsonyabb forráspontú szerves oldószert. • A szórófejes palackokat újra kell tölteni.
Bírálati szempontok	<ul style="list-style-type: none"> • Az újratölthető palackok újratöltése. • A csomagolóanyagok a gyártóhoz való visszajuttatása. • Az újrahaználát elvének a lehető legnagyobb mértékben való betartása. • A linóleum felületek száraz módszerekkel való tisztítása.

Fontos hangsúlyozni, hogy a környezetbarát takarítószer és a hatékony mikroszálás textíliák beszerzése mellett a takarítás esetében is fontos a felhasználás, azaz a takarítási munka megszervezésének javítása. Ehhez takarítási regiszterek és takarítási rendek elkészítése szükséges, amelyek egyrészt pontosan felméri a takarítandó helyiségeket, másrészt konkrétan meghatározzák az egyes helyiségekben teljesítendő feladatok milyenségét és gyakoriságát. Ezzel optimalizálható a felhasznált takarítószer mennyisége is, ami egyrészt a környezeti terhelést csökkenti, másrészt kedvező költséghatása is van.

5.4. Járművek

5.4.1. Környezeti hatások

Termelés	<p>A termelés során jelentkező hatások összetettek, de a termékek életciklusát figyelembe véve a legfontosabbak közülük a következők:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energia: a termék előállításának energiaigénye viszonylag kicsi. • Anyagok: Főleg vas- és acélfelhasználás (korlátozottan rendelkezésre álló erőforrások). • Vegyszerek: lakkok
Használat	<ul style="list-style-type: none"> • A járművek üzemanyagfelhasználás: korlátozott erőforrás, a

	<p>fosszilis energiahordozók kitermelésének és szállításának környezeti hatásai, a feldolgozás során és a jármű használata során keletkező légszennyezés.</p> <ul style="list-style-type: none"> • CO₂ kibocsátás • Zaj: a jármű motorjától függően. • Egyéb levegőszennyezés: szilárd részecskék, savasodást okozó anyagok
Hulladék	A használt járművek számos eleme újrafeldolgozható és ténylegesen újrafeldolgozásra kerül.

5.4.2. A termékcsoporthoz vonatkozó kritériumokat tartalmazó öko-címkék

Az öko-címke neve	Elérhetősége	Nyelv
Blauer Engel	Alacsony zajkibocsátású Diesel-motoros kereskedelmi és városüzemeltetésben használt járművek, buszok RAL-UZ59a www.blauer-engel.de	német, angol
Blauer Engel	Alacsony zajszintű és alacsony kibocsátású gázüzemű kereskedelmi és városüzemeltetésben használt járművek, buszok RAL-UZ59b www.blauer-engel.de	német, angol

5.4.3. A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb környezetvédelmi szempontok

A járművek esetében figyelembe kell venni többek között:

- A légszennyező anyagok kibocsátását
- A jármű zajszintjét
- Energiaigényességét, üzemanyagfogyasztását
- Diesel-motoros járművek esetén a részecskeszűrő meglétét.
- A jármű megfelel-e az Euro V követelményeknek
- Van-e a járművön az üzemanyagfelhasználást mutató számítógép
- A jármű alkatrészeinek újrafeldolgozhatósága / a járműhöz felhasznált újrafelhasznált anyagok aránya.
- Újrafutózott abroncsok.

Megfontolandó lehetőség az alternatív üzemanyaggal hajtott (gázüzemű vagy hibridmeghajtású) járművek beszerzése, ezek ugyanis kevésbé szennyezőek, és üzemanyagfelhasználásuk is kedvező.

5.4.4. Példák a kritériumoknak a közbeszerzési felhívásban való alkalmazására

	Szint: kevésbé szigorú
Termék	Alacsony kibocsátású városi buszok
Műszaki leírás	<ul style="list-style-type: none"> • A járművek motorjainak teljesíteniük kell a továbbfejlesztett környezetbarát járművekre (enhanced environmental friendly vehicles - EEVs) az 1999/96/EC direktíva által megszabott kibocsátási előírásokat. • Minden jármű fel van szerelve fedélzeti számítógéppel (tachograph), hogy a vezetési stílusból adódó üzemanyagfelhasználást mérni lehessen. • A jármű zajkibocsátása nem haladhatja meg a 75-150 kW motorteljesítményű járművek esetében a 75 dB (A)-t, a 150 kW-nál nagyobb teljesítményű járművek esetében a 77 dB (A)-t.

5.5. Építés, épületfelújítás

Az épületek a legösszetettebb termékek, amelyek számos különböző anyagból készülnek, használatuk során sokféle funkciót látnak el. A termékcsoporthoz vonatkozó ajánlások elkészítése ezért nagyon nehéz feladat, hiszen szinte minden épület más és más.

5.5.1. Környezeti hatások

Tervezés	A tervezés jelentős mértékben meghatározza egy épület környezeti tulajdonságait, energia-és vízfelhasználását, a felhasznált építőanyagokat s ezen keresztül az építőanyagok előállításával okozott környezeti terhelést.
-----------------	---

<p>Építőanyagok</p>	<p>Az építőanyagokhoz szükséges korlátos erőforrások nyersanyagok, energiatermelés (A Worldwatch Institute felmérése szerint a világon egy évben felhasznált kő, sóder és homok 40 illetve nyers faanyag 25 százaléka az épületekhez kapcsolódik.²⁵)</p> <p>A környezetre és az egészségre potenciálisan ártalmas vegyi anyagok felhasználása által előidézett levegő-, víz- és talajszennyezés</p> <p>Alternatíva: Öko-címkés építőanyagok és újrafelhasznált anyagból gyártott építőanyagok</p>
<p>Építési folyamat</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az építkezéshez használt vegyi anyagok által okozott levegő-, víz- és talajszennyezés. • A bontás, tereprendezés és építés során okozott porszennyezés. • Az építkezés és a szállítás által okozott zaj. • Az építés minősége kihat az épület használhatóságára (vízesedés megakadályozása, szellőzés, fűtés, szigetelés) élettartamára • Az ökoszisztémában okozott károk (növényzet eltávolítása)
<p>Használat</p>	<p>A felhasználás fázisában (azaz az épület használata során) az energia- és vízfogyasztás mértéke a két legfontosabb környezetvédelmi tényező, amelyek minimalizálására éppen ezért már a tervezés fázisától kezdve hangsúlyt kell fektetni</p> <p>Az épület élettartamára kihat az épület fenntartásával és üzemeltetésével kapcsolatos feladatok megfelelő ellátása.</p>
<p>Hulladék</p>	<p>A keletkező hulladék mennyisége csökkenthető az épület élettartamának a meghosszabbításával.</p> <p>A veszélyes hulladékokkal kapcsolatos környezeti hatások megelőzhetők, ha az építőanyagok nem tartalmazzak a környezetre veszélyes anyagokat.</p>

²⁵ D.M Roodman-N. Lenssen: A building revolution: How ecology and health concerns and transforming construction. Worldwatch Paper 124. Washington 1995. 5.p.

5.5.2. A termékcsoportra vonatkozó kritériumokat tartalmazó öko-címkék

Name	Website	Language
EU öko- címke	http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index_en.htm <ul style="list-style-type: none"> • Beltéri festékek és lakkok • Szilárd padlóburkolók • a hőszivattyúkkövetelményrendszere folyamatban 	magyarul is
Nordic Swan	www.svanen.nu/Eng/criteria/ <ul style="list-style-type: none"> • kis házak • ablakok • tartós fa • chagyományosan impregnált fa • szilárd bio-tüzelőanyagok • fényforrások • padlóburkolás • ragasztók • faforgácslap, gipszkarton • bio-tüzelőanyagok égetésére alkalmaz zárt tüzelőberendezés 	angol és skandináv nyelvek
Blauer Angel	www.blauer-engel.de <ul style="list-style-type: none"> • Üveghulladékból készült építőanyagok • Papírhulladékból készült építőanyagok • Összetett fapanelek • Padlóburkoló ragasztók és számos más építőanyag 	német, angol
Magyar öko- címke	<ul style="list-style-type: none"> • Hulladékok felhasználásával készült szervesetlen építőipari kötőanyagok • Kőszerű építőanyagok és építőelemek (általános feltételek) • Kőszerű építőanyagok és építőelemek kiegészítő követelményei pórusbeton termékekhez • Kőszerű építőanyagok és építőelemek kiegészítő követelményei polimerbeton termékekhez • Beltéri festékek és lakkok • Kőszerű építőanyagok és építőelemek kiegészítő követelményei mészhomok téglá termékekhez 	

5.5.3. A beszerzésben figyelembe veendő legfontosabb környezetvédelmi szempontok

A figyelembe vételre ajánlott szempontok öt csoportba oszthatók:

- az energiafelhasználással,
- a megújuló energia alkalmazásával,
- a fenntartható, környezetbarát építőanyagok alkalmazásával,
- az építési folyamat ellenőrzésével és a felhasználói szempontok érvényesítésével, valamint
- az építész képzettségével, tapasztalatával

kapcsolatos szempontokra. Az egyes szempontcsoportokon belül termékcsoportonként változó szempontokat kell érvényesíteni.

Általában igaz:

- A tervezés és az építés fázisában nagy figyelmet kell fordítani az energiahatékonyságra és a víztakarékosságra.
- Lehetőség szerint környezetbarát építőanyagot kell használni, bár az építőanyagok tekintetében gyakori, hogy a környezetbarát termékek a többi építőanyaghoz viszonyítva drágábbak. Általában megoldható viszont a hazai, azaz minél kevesebb szállítást igénylő anyagok felhasználása.²⁶
- Lehetőleg újrahasznosítható és újrahasznosított anyagból gyártott építőanyagok felhasználása
- A környezetre káros anyagok felhasználásának minimalizálása.

Az egyedüli hazai közbeszerzési szabályzattal rendelkező önkormányzat, Budapest Főváros Önkormányzat az építési beszerzésekkel szemben az alábbi követelményeket támasztja:

„20.1.) Az építési beruházások környezetvédelmi műszaki feltételei már a tervezés szakaszában meg kell jelenjenek. A tervezés során meg kell határozni az elérendő környezetvédelmi célt, és a terveket a cél figyelembevételével kell megalkotni. *Ha a tervezési fázis jelen Szabályzat hatálybalépését megelőzően zárult le, de az építési beruházás közbeszerzése a Zkbsz.*” (Zöld Közbeszerzési Szabályzat) *hatálya alá tartozik, lehetőség szerint - a 10.) és 20.2.) pontokban szabályozott lehetőségek közül - olyan „zöld” kritérium alkalmazását kell választani, amely nem jár együtt a terv módosításával.*

20.2.) Épületépítés, -felújítás

A felhasznált építőanyagok szempontjából a minél kevesebb szállítást igénylő, újrahasznosítható vagy újrahasznosított, azaz a legkisebb környezeti ártalommal előállítható és felhasználható termékek alkalmazására kell törekedni.

Beszerzési szempontok termék alcsoportonként határozhatók meg, melyek a következők:

²⁶ Az építőanyagok kiválasztásához az ökocímke kritériumrendszerek mellett segítséget adhat a Független Ökológia Központ Alapítvány által üzemeltetett Környezetkímélőbb Építés Adatbázisa (KÖRKÉP). Itt a szakmai, tudományos elemzések mellett gyakorlatilag minden megtudható az építőanyagokról és azok hatásairól, illetve ezek összehasonlításáról. Az anyagok teljes egészében elérhetők az interneten: <http://www.foek.hu/korkep/index.htm>.

- Környezetbarát tervezés és környezetbarát kivitelezés,
 - energia- és víztakarékosság,
 - minimális földhasználat (lehető legkisebb beépített alapterület),
 - elhasznált anyagok mennyisége,
 - egészségügyi előírások érvényesítése,
 - hulladék- és törmelékkezelés,
 - minőségpolitika.
- Falazó anyagok
- Fa és fatermékek
- Kötő- és ragasztóanyagok
- Szigetelőanyagok
- Felületbevonó- és tömítőanyagok
- Nyílászárók
- Festékek, tapéták, burkolóanyagok
- Zaj és rezgés terhelési előírások betartása, esetleg csökkentése.

Minden felújítás tervezéskor figyelembe kell venni, hogy az épület felújítások alkalmat kínálnak a meglévő épületek modernizálására környezetvédelmi szempontból is, agyz a kevesebb környezeti ártalommal üzemeltethető új technológiák beépítésére.”²⁷

5.5.4. Példák a kritériumoknak a közbeszerzési felhívásban való alkalmazására

Általában maga az építkezéssel kapcsolatos beszerzési tevékenység is legalább két szakaszra bomlik. Ezek a szakaszok:

- a tervpályázat,
- az építési, kivitelezési munkák elvégzésére kiírt pályázat,
- esetleg: az épületfenntartási szolgáltatások(világítás, fűtés, szellőzés) ellátására kiírt pályázat.

Az egyes szakaszokban alkalmazható valamennyi kritériumra mintát adni nem lehet. A lehetőségek érzékeltetésére elegendő az itt következő két példa.

	Szint: szigorú
Termék/ szolgáltatás	A épület tervének a környezetvédelmi szempontok figyelembe vételével történő elkészítése

²⁷ [3]

<p>Kiválasztási szempont</p>	<p>A tervezőnek a fenntartható épületek tervezése terén elégséges múltbéli tapasztalattal kell rendelkeznie. E tapasztalat bizonyítására max. 2 oldalon a pályázó sorolja fel az alábbi területeken szerzett tapasztalatát/referenciáit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energiatakarékos épületek tervezése, lehetőség szerint egy korábban tervezett épület egy m² -ére jutó energiaigényének (fűtés, hűtés, világítás) feltüntetésével • Légmentes szigetelés és hővisszanyerővel felszerelt légcserélők alkalmazása • Az épületekben alkalmazott megújuló energia és kapcsolt hő és energiatermelés • Bioklimatikus építészet • Környezetbarát építőanyagok használata • A megfelelő minőségű beltéri levegő biztosítása
	<p>Szint: szigorú</p>
<p>Termék</p>	<p>Megújuló energia használata</p>
<p>Műszaki leírás</p>	<p>Az épületben nettó energiaigényének/melegvízellátásának/fűtési energiájának/hűtési energiájának/elektromos áramellátásának (a felsoroltakból tetszés szerint választani lehet) X %-át napenergiából kell fedezni.</p>

Felhasznált irodalom

1. Bouwer M., de Jong K., Jonk M., Berman T., Bersani R., Lusser H., Nissinen A., Parikka K. and Szuppinger P., 2005. Green Public Procurement in Europe 2005 - Status overview. Virage Milieu & Management bv, Korte Spaarne 31, 2011 AJ Haarlem, the Netherlands. <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp/media.htm#state>
2. Bouwer M., Jonk M., Berman T., Bersani R., Lusser H., Nappa V., Nissinen A., Parikka K., Szuppinger P. and Viganò C., 2006, *Green Public Procurement in Europe 2006 – Conclusions and recommendations*. Virage Milieu & Management bv, Korte Spaarne 31, 2011 AJ Haarlem, the Netherlands. <http://europa.eu.int/comm/environment/gpp>
3. *Budapest Főváros Önkormányzatának és szerveinek Zöld közbeszerzési szabályzata*. Fővárosi Önkormányzat Közbeszerzési Ügyosztály, Budapest 2006
4. Clement S., Erdmenger Ch., 2003, *European Policies for Local Implementation of Greener Public Procurement. EU Research Project RELIEF Recommendations*. ICLEI European Secretariat GmbH, Freiburg, Germany
5. Clement S, Erdmenger Ch., Éri V., Lencsés J., Sziklai A., 2003, *A környezetbarát beszerzés helyzete és lehetőségei Európa települési önkormányzatainál és Miskolcon*. ICLEI European Secretariat GmbH, Miskolc Megyei Jogú Város Önkormányzata, Környezettudományi Központ, Miskolc
6. Clement S. (szerk.), 2007, *The Procura⁺ Manual. A guide to Cost-Effective Sustainable Public Procurement*. ICLEI European Secretariat GmbH, Freiburg, Germany
7. Erdmenger Ch., Éri V., Führ V., Lackner B., Schmied A., Grijp N., 2001, *The World Buys Green. International Survey on National Green Procurement Practices*. ICLEI European Secretariat GmbH, Freiburg, Germany
8. Erdmenger Ch. (ed.) 2003, *Buying into the Environment*. Greenleaf Publishing Co. Surrey
9. Eurocities, CECOP, EDF, EEB, EPSU, ETUC, GMB, Social Platform, 2005, *Making the Most of Public Money. A Practical Guide to Implementing and Contracting under the Revised EU Public Procurement Directives*.
10. Európai Bizottság 2004, *Sustainable production and consumption in the European Union*. Az Európai Közösség Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxembourg
11. Európai Bizottság 2005, *A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a városi környezetre vonatkozó tematikus stratégiáról*.
12. Európai Bizottság 2005, *Zöld közbeszerzés! A környezetvédelmi szemléletű közbeszerzés kézikönyve*. Az Európai Közösség Hivatalos Kiadványainak Hivatala, Luxembourg.
13. EU Tanácsa, 2006, *Az EU fenntartható fejlődésre vonatkozó megújult stratégiája*.

14. Isaac, H., Immendörfer, A., Clement, S., Querol, A., A., 2007, *The DEEP toolkit. Supporting Public Authorities in Energy Efficient Procurement*. ICLEI European Secretariat GmbH, Freiburg, Germany
15. Kippo-Edlund, P., Hauta-Heikkilä, H., Miettinen, H., Nissinen, A., 2005, *Measuring the Environmental Soundness of Public Procurement in Nordic Countries*. Nordic Council of Ministers, Copenhagen.
16. Környezettudományi Központ 2003, *Zöld beszerzési kézikönyv önkormányzatok számára*. Budapest.
17. Környezettudományi Központ 2006, *Energiatudatos közbeszerzés. Követendő példák az európa gyakorlatból*. Budapest
18. Ochoa A., Erdmenger Ch., 2003, *Study contract to survey the state of play of green public procurement in the European Union*. ICLEI European Secretariat GmbH, Freiburg
19. OECD 2003, *The Environmental Performance of Public Procurement. Issues of Policy Coherence*. OECD Publications, Paris
20. Oosterhuis F., 2002, *European policies for greener public procurement: product policy*. (Report of the RELIEF project). <http://www.iclei-europe.org>
21. Oosterhuis F., 2002, *European policies for greener public procurement: internal market and foreign trade policy*. (Report of the RELIEF project). <http://www.iclei-europe.org>
22. Szuppinger P., Éri V., 2003, *Green purchasing potential in Central Europe. The case of the Czech Republic, Hungary and Poland*. In: Erdmenger, Ch. (ed.) *Buying into the Environment*. Greenleaf Publishing Co. Surrey 2003, pp. 241-253

További információk

- Termékminősítési rendszerek:
 - <http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/index.htm>
 - <http://www.blauer-engel.de/>
 - <http://www.svanen.nu/Eng/default.asp>
 - <http://www.energystar.gov/> (USA, energiahatékonysági)
 - <http://www.gealabel.org/> (svéd, energiahatékonysági)
 - <http://www.energy-plus.org/> (európai, energiahatékonysági)
- Egyéb honlapok:
 - EU zöld beszerzés (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>)
 - Közbeszerzési portál (<http://kszfweb.econet.hu/>)
 - Global Eco-labelling Network (<http://www.gen.gr.jp/>)
 - Környezettudományi Központ (<http://www.ktk-ces.hu/>)